

Мемлекеттік статистика
саласындағы кәсіптік біліктілік
жөніндегі салалық комиссия
бекіткен
2024 жылғы «15» ақпандағы
(№ 2 хаттама)

**«Мемлекеттік статистикадағы сұхбаттасу»
біліктіліктердің салалық шеңбері**

Астана, 2024

Мазмұны

1. БІЛІКТІЛІКТЕРДІҢ САЛАЛЫҚ ШЕҢБЕРІНІҢ ПАСПОРТЫ	3
1.1 Жалпы ережелер: миссиясы, пайымы, мақсаттары.....	4
1.2 «Мемлекеттік статистикадағы сұхбаттасу» саласын талдау	9
1.2.1 Саланың ағымдағы ахуалы	10
1.2.2 Статистикалық өндірісте сұхбаттасуды талдау	15
1.2.3 Халықаралық стандарттар	16
1.2.4 Әлеуметтік зерттеулердегі сұхбаттасу	24
1.2.5 Маркетингтік зерттеулер саласындағы сұхбаттасу	31
1.2.6 Консалтинг саласындағы сұхбаттасу.....	34
1.2.7 Саланың статистикалық деректерін талдау	38
1.2.8 «Мемлекеттік статистикадағы сұхбаттасу» саласындағы кәсіби біліктіліктер картасы	40
1.2.9 «Мемлекеттік статистикадағы сұхбаттасу» саласындағы біліктіліктерге дағдылану тәсілдері	41
1.3 Саланың даму перспективалары	43
1.4.Саланың қолданыстағы және әзірлеуге жоспарланған кәсіби стандарттардың тізбесі.....	55
2. ҚОРЫТЫНДЫЛАР ЖӘНЕ ҰСЫНЫМДАР.....	56

1. БІЛІКТІЛІКТЕРДІҢ САЛАЛЫҚ ШЕҢБЕРІНІҢ ПАСПОРТЫ

Саланың анықтамасы

Біліктіліктер арқылы елдің экономикасын басқару контекстінде саланың мынадай анықтамаларын пайдалану ұсынылады:

Экономика агенттері шеңберінде (кәсіпорындар және мемлекеттік ұйымдар немесе олардың құрамындағы функционалдық бағыттар (әлеуметтану, маркетинг, консалтинг) бастапқы сапалық немесе сандық статистикалық деректерді **жинау** бойынша көрсетілетін қызметтерді (сұхбат алуды) ұсынатын **біліктіліктердің және кәсіпқойлардың жиынтығы** ретіндегі сала.

«Мемлекеттік статистикадағы сұхбаттасу» мәнмәтінде саланы нақтылайтын анықтаманы пайдалану ұсынылады:

«Мемлекеттік статистикадағы сұхбаттасу» саласы деректерді (алғашқы статистикалық) жинау бойынша (сұхбаттасу) көрсетілетін қызметтерді ұсынатын біліктіліктердің және кәсіпқойлардың жиынтығы ретінде қарастырылады

Экономикалық қызмет түрі – Мемлекеттік басқару және қорғаныс; міндетті әлеуметтік қамтамасыз ету

Кәсіби топтар – 84.11 Жалпы сипаттағы мемлекеттік басқару

Кәсіби кіші топтар – 84.11.7 Статистика және әлеуметтану саласындағы қызмет

Бұл кіші класс мыналарды қамтиды:

- әртүрлі деңгейдегі статистикалық қызметтердің қызметі;
- әлеуметтік қызметтердің жұмыс істеуін және басқаруын қамтамасыз

ету.

Сала: мемлекеттік статистикадағы сұхбаттасу

1.1 Жалпы ережелер: миссиясы, пайымы, мақсаттары

Сұхбаттасуды әртүрлі бағыттарда: сұхбаттасу қызмет түрі және сұхбаттасу ретінде, дағды және техника ретінде қарастыруға болады. Сұхбаттасу - белгілі бір сұрақтар аясында тексерілетін тұлғаларға тікелей сұрау салу жолымен ақпарат алу тәсілі.

Осыған сәйкес аталған бағытты бұдан ауқымдырақ мәнмәтінде қарастыру мүмкіндігі туралы қорытынды шығаруға болады.

Миссия – сала мамандарының кәсіби құзыреттілігін дамытуға жәрдемдесу, кадрларды даярлауға арналған дескрипторларды сипаттау, экономиканы талдау және болжау бойынша жоғары сапалы қызмет көрсетуде елдің статистикалық өндірісіне көмек көрсету.

Пайым – бұл мемлекеттік статистика саласын мемлекет пен қоғамның қажеттіліктерін қанағаттандыратын кадрлық ресурстармен қамтамасыз етудің тиімді жүйесі.

Әртүрлі стейкхолдерлердің мүдделерін ескере отырып, саланың мақсаттары әртүрлі:

Кәсіпқойлар	Саланың кәсіптендірілуіне көмек көрсету
Ұлттық статистика бюросы	Статистикалық өндірістің және мемлекеттік статистикаға сенім деңгейін арттыруға көмек көрсету
Экономика	Экономикалық жоспарлаудың және болжаудың сапасын арттыруға көмек көрсету
Мемлекет	Салыстыра тексерілген шешімдерді қабылдау үшін сапалы және шын статистикалық деректерді ұсыну
Сұхбат алу бойынша қызмет көрсетулердің нарығының қатысушылары	Салыстыра тексерілген шешімдерді қабылдау үшін сапалы және шын статистикалық деректерді ұсыну

Төменде кеңейтілген шекараларды ескеретін салалық сипаттамалар келтірілген:

Саланың негізгі өнімі	Жиналған (алғашқы) (статистикалық) деректер және талдамалық деректер / қорытындылар
Саланың негізгі технологиялары	Әдістемелік әзірлемелер/ зерттеу тұжырымдамасы және IT технологиялар
Саланың шекаралары	Деректердің (алғашқы статистикалық) жинау, талдау және түсіндіруді басқару процестері

Глоссарий

«Сұхбаттасу» біліктіліктер саласының салалық шеңбер паспортында мынадай терминдер, анықтамалар және қысқартулар қолданылады:

- 1) білім – кәсіптік міндет шеңберінде іс-әрекеттерді орындау үшін қажетті зерделенген және меңгерілген ақпарат;
- 2) дағды – кәсіптік міндетті толығымен орындауға мүмкіндік беретін білім мен машықты қолдану қабілеті;
- 3) кәсіп – жеке адам жүзеге асыратын және орындалуы үшін белгілі бір біліктілікті талап ететін қызмет түрі;
- 4) кәсіптік біліктілік – кәсіп бойынша еңбек функцияларын орындау үшін талап етілетін құзыреттерді меңгеруді сипаттайтын кәсіптік даярлық дәрежесі;
- 5) кәсіптік стандарт – формалды және (немесе) формалды емес, және (немесе) информалды білім беру ескеріле отырып, білімге, машыққа, дағдыға, жұмыс тәжірибесіне, біліктілік деңгейі мен құзыреттілікке, кәсіптік қызметтің нақты бір саласындағы еңбек мазмұнына, сапасына және жағдайларына қойылатын жалпы талаптарды белгілейтін жазбаша ресми құжат;
- 6) Қазақстан Республикасының Ұлттық кәсіптер сыныптауышы (бұдан әрі – ҰКС) – Қазақстан Республикасының аумағында қолданылатын кәсіптердің атауларын көрсететін және оларды орындалатын жұмыстардың түріне сәйкес дағды деңгейі мен оған мамандану бойынша сыныптайтын стандарттау жөніндегі құжат;
- 7) құзырет – еңбек функциясын құрайтын бір немесе бірнеше кәсіптік міндетті орындауға мүмкіндік беретін дағдыны қолдану қабілеті;
- 8) машық – кәсіптік міндет шеңберінде жекелеген бірлі-жарым іс-әрекетті физикалық тұрғыдан және (немесе) ақыл-оймен орындау қабілеті;

9) салалық біліктілік шеңбері (бұдан әрі – СБШ) – Қазақстан Республикасының Ұлттық кәсіптер сыныптаушының, Ұлттық біліктілік шеңберінің негізінде әзірленеді және салада орындалатын жұмыстардың күрделілігіне және пайдаланылатын білімнің, машықтың және құзыреттің сипатына қарай деңгейлер бойынша маманның біліктілігіне қойылатын талаптарды сыныптайтын құжат;

10) салалық мемлекеттік органдар (бұдан әрі – мемлекеттік органдар) – мемлекеттік басқарудың тиісті саласында (аясында) басшылықты жүзеге асыратын мемлекеттік органдар;

11) Ұлттық біліктілік жүйесі (бұдан әрі – ҰБЖ) – біліктілікке еңбек нарығы тарапынан сұранысты және біліктілікке білім беру, оның ішінде информалды білім беру жүйесі тарапынан ұсынысты реттеу мен келісудің құқықтық және институционалдық құралдары мен тетіктерінің кешені.

Кәсиби және тұлғалық құзыреттер сөздігі

Құзырет – кәсіби міндеттерді/ функцияларды тиімді орындауға апаратын кез келген жеке тұлғалық мінездеме / мінез-құлық.

Көпшілдік – кәсіпқой маманның адамдармен ашық қарым-қатынас жасауы, командада жұмыс істеу ниеті, таныстарының көп болуы қабілеттілігі.

Ықпалдылық- көшбасшы болуға, басқалар үшін жауапты болуға, үстем болуға, келіссөздерді белсенді жүргізуге, тауарды немесе идеяларды алға жылжытуға талпыну.

Қамқорлық – адамдарды қолдауға, дамытуға және рухтандыруға талпыну, оларға қиындықтарды жеңуге көмектесу, сондай-ақ басқа да қызметтер көрсету.

Талдамалылық – интуитивті ойламай, аналитикалық ойлауға талпыну, міндеттерді шешу барысында барлық «жақтаушыларды» және «қарсыларды» бағалау, статистикалық деректерге және сандарға сенімді сүйену.

Концептуалдылық – теориялық моделдерді епті қолдануды қоса отырып, келекшекке деген көзқараспен стратегиялы ойлауға талпыну.

Әдісшілдік – жұмыста әдістемелік көзқарасты қолдану ниеті, жұмысты жоспарлау және құрылымдау, егжей-тегжейлерге көңіл бөлуді таныту.

Қалыптылық – этикалық қағидаларды және ережелерді сақтауды адал ниетпен ұстануға талпыну.

Клиентке- бағдарланушылық – жан-жағындағылардың / клиенттердің / мүдделі тараптардың ағымдағы және келекшектегі тұтынушылық қажеттіліктерін анықтау және ден қоюға ұмтылу.

Өзін - өзі тану – өзінің әлсіз және күшті жақтарын белгілеуді қоса отырып, өзін, өзінің жан толғаныстарын және уәждерін, сондай-ақ олардың өзінің мінез-құлқына және/ немесе басқалардың мінез-құлқына қалай әсер етітінін түсіну.

Оқып үйрену – жаңаның бәрін меңгеріп үйрену тілегі және қабілеті.

Сынды қабылдау және кері байланыс – қоршағандардан кері байланыстың кез келген түрін, оның ішінде сынды қабылдау, сонымен қатар осындай сынның табиғатын түсіне және қабылдай отырып, әрекет ету қабілеті.

Білуге құмарлық – жаңа білімге немесе жаңа тәжірибеге дағдылануға талпыну.

Өз қызметін ұйымдастыру – өз энергиясын және күшін дұрыс ұйымдастыру, жоспарларды және басымдылықтарды ұстану қабілеті.

Ресурстарды басқару – жоспарларды және басымдылықтарды ұстану, ресурстарды дұрыс бөлу қабілеті.

Приоритезация – таңдап алынған артықшылықтарға бейілділікті сақтай отырып, басымдылықтарды орын-орнына қою, маңыздысын және маңызды емесін, шұғыл және шұғыл емесін айқындау қабілеті.

Міндеттерді қою – белгілі бір міндеттердің орындалу мақсаты, шарттары және оның табысты орындалуының өлшемшарттары туралы жан-жағындағыларға жеткізу және тұжырымдау ептілігі.

Командаларды қалыптастыру – болашақ табыстың айқын пайымдалуын хабарлау және дамыту ынтасымен ниеті, басқаларды осы пайымдағы бағытта жұмыс істеуге жігерлендіру.

Басқаларды дамыту – өз қажеттіліктерін түсінуде басқаларды ынталандыру және олардың мүмкіндіктерін жүзеге асыру үшін жағдай туғызу қабілеті.

Басқаларды ынталандыру – олардың алдына қойылған міндеттерге жетуде көмек көрсету үшін басқалардың ерекшеліктерін ескеру және түсіну қабілеті.

Табыстау – нәтижеге жету үшін басқаларды жауапты қылу және осыған қажетті өкілдіктерді тапсырып беруге дайын болу қабілеті.

Жауапкершілік – мақсаттарға жету және күтіп отырған нәтижелерге сәйкес болу ниеті үшін саналы әрекеттер жасауға дайындық.

Тәуекелдікті қабылдау – қойылған мақсаттарға жетпеу/ орындалмау қаупінің белгілі деңгейін болжайтын әрекеттер жасауға талпыну.

Мақсаттарға жетудегі табандылық – қойылған мақсаттарға жету жолындағы кедергілердің алдында тұрақты энергияның және шешімділіктің бар болуы.

Бастамашылдық – қиыншылықтардың туындауын алдын ала болжау және оларды шешуге арналған әрекеттер қабылдауға талпыну қабілеті.

Жасампаздық – алдыңғы баламаларды негізге алып, жаңаны жасау қабілеті.

Мүмкіндіктерді пайымдау ептілігі – өсуді және жақсаруды тұспалдайтын шынайылықты жағымды қабылдау.

Сыни ойлау – проблемаларды шешудің баламалы тәсілдерінің / міндеттерді шешу тәсілдерінің артықшылықтарын және кемшіліктерін анықтау үшін логиканы және пайымдауды қолдануға талпыну.

Тұрақсыздық жағдайындағы жұмыс – табысқа жету шарттарымен факторларын толық емес /ішінара түсінулер жағдайларында қажет болған нәтижеге жету үшін әрекеттер қабылдау қабілеті.

Презентациялық құзыреттері – мүдделі тараптарлардың қолдауларына ие болу мақсатында оларға идеяларды ұсына білу.

Жазбаша – өзінің идеяларын жазбаша форматта мазмұндау / есептер және қорытындылар құру қабілеті.

Келіссөздік – қажет болған нәтижеге жету және барлық мүдделі тұлғалар / қатысушы тараптар үшін ұтымды болатын келісімге келуі және жағымды қарым-қатынастарды сақтауы мақсатында жан-жағындағыларға эмоциялық әсер етуді және дәлелдеуді епті пайдалану.

Ашықтық- тежеуші факторлармен және жеке кедергілерімен, өзінің әлсіз және күшті жақтарына қатысты басқалармен идеяларымен бөлісу ниеті, сонымен қатар өзінің кемшіліктерін және қателіктерін мойындай білуі.
Командадағы жұмыс – нәтижеге жету үшін басқалармен бірге қызмет жасай білуі және талпынуы.

Әдептілік – уәделерін орындау білу, қабылданған ережелерді сақтау және өзінің және жан-жағындағылардың алдында адал болып қалу қабілеті.

Эмпатия – басқалардың болашақтарына негізделе отырып, олардың сезімдерімен ойларын түсіну және ұғынып әрекет ету қабілеті.

Өзін өзі басқару – жоғары тиімділікке жету мақсатында, тіпті қиын жағдайларда да өзінің эмоцияларын басқара білу.

Сынды адекватты қабылдау – өзінің атына сынды дұрыс қабылдау, сонымен қатар осындай сынның табиғатын қабылдап және түсіне отырып, әрекет ету қабілеті.

Әлеуметтік жауапкершілік – тек өз қажеттіліктерімен мүдделерін ғана ескермеу тілегі, өзін әлеуметтік топтардың және қоғамдастықтардың бір бөлігі деп қабылдау және олардың болашақтарын есепке алумен әрекет ету.

Кроссфункционалдық және кросстәртіптік өзара әрекеттестік – өзара әрекеттерден тиімділіктің жоғары деңгейіне жету үшін басқа атқарылымдардың және қызмет бағыттарының қатысушыларымен қарым-қатынастар және байланыстар құруға талпыну.

Шетел тілдері және мәдениеттер – басқа тілдерді және мәдениеттерді білу, сонымен қатар біріккен іс-әрекеттік тиімділікке жету үшін қолда бар білімді қолдана білу.

Деректерді талдау және өңдеу – қиындығының дәрежесіне байланысты және олардың басқа шешімдерін және нысандарын қайта құра отырып, әртүрлі әдістерді және тәсілдерді қолдана отырып, деректерді және жағдайларды талдай білу.

1.2 «Мемлекеттік статистикадағы сұхбаттасу» саласын талдау

Статистикаға (мемлекеттік) талдамалық және деректерге / зерттеулерге сенім деңгейін арттыру қажеттілігі «Мемлекеттік статистикадағы сұхбаттасу» бағыты бойынша біліктіліктің салалық шеңберін құрудың негізгі мақсаты болып табылады.

Мемлекеттік статистикалық ұйымдар үшін бұл кәсіби қызметтің, кәсіби дайындықтың талаптарына / ынталандыру деңгейіне қатысты біліктіліктер деңгейін құрылымдау, сонымен қатар саланың кадрлық ресурсын жоспарлау үшін жағдайлар жасау мүмкіндігі. Экономикалық жоспарлау мен болжаудың тиімділігі статистикалық ақпараттың сапасымен және талданылатын деректердің айқындалады. Бұл ретте, елдің статистикалық жүйесін операциялық қамтамасыз етілуіне және институционалдық жетілдірілуіне, кадрлық әлеуеттің, инфрақұрылымның, стандарттардың және әдіснаманың дамуына, пайдаланушылар және респонденттермен жұмыстың сапасын арттыруға көңіл бөлу маңызды.

Алғашқы (сапалық немесе сандық) деректерді жинау көбінесе соңғы пайдаланушы ұсынатын статистикалық және талдамалық қызметтердің сапасына әсер етеді.

Саланың талдауын бұдан әрі жүргізу кезінде БСШ мен КС әзірлемелерінің екінші мақсаты – сала шекарасын кеңейтуде интервьюердің мансаптық жолын пайымдауы.

«Мемлекеттік статистикадағы сұхбаттасу» Біліктіліктердің салалық шеңберін әзірлеу жұмысы мынадай құрамдастардан тұрады:

1. Сала шекарасын түсіну және талқылау үшін басқа: әлеуметтану, маркетинг, консалтинг салаларының өкілдерімен сарапшылық сұхбат.
2. Үздік тәжірибелердің, халықаралық әдістемелердің, сайттардың талдауы.
3. Нормативтік құжаттарды зерделеу.
4. Кәсіпқойлармен дөңгелек үстелдер өткізу.

Саланың функционалдық талдауы мынадай мақсаттарға жетуге бағытталды:

- саладағы кәсіптер табиғатын және олардың шекараларын айқындау
- саланың негізгі функционалдық бағытарын сипаттау
- елдегі саланың қазіргі замануи жай-күйін бағалау
- саланың даму перспективаларын айқындау

Талдаудың нәтижесінде интервьюер тікелей қосылатын 4 негізгі салалар бөлініп алынды:

- мемлекеттік статистикадағы интервьюер
- әлеуметтанудағы интервьюер
- маркетингтегі интервьюер
- консалтингтегі интервьюер

1.2.1 Саланың ағымдағы жай-күйі

Кәсіби қызмет түрлерінің сипаттамасы

«Сұхбаттасу» кәсіби қызметінің кәсіптер шекарасына (еңбек функциялары) талдауын негізге алып, ҚР ЭҚЖЖ - 2019 анықтамалығына сәйкес мынадай экономиканың сектор /ішкі секторлары қосылған:

Коды	Секциялардың және бөлімдердің атауы:
84117	Статистика және әлеуметтану саласындағы қызмет
72201	Отандық өндірісті дамытуға көмек көрсетуге бағытталған қоғамдық және гуманитарлық ғылымдар саласындағы қолданбалы зерттеулер
72202	Индустрияны дамытуға көмек көрсетуге бағытталған қоғамдық және гуманитарлық ғылымдар саласындағы қолданбалы зерттеулер
72204	Экономикалық, бюджеттік және стратегиялық жоспарлау саласындағы пәнаралық зерттеулер және әзірлемелер
72209	Басқа топтастыруларға кіргізілмеген қоғамдық және гуманитарлық ғылымдар саласындағы зерттеулер және сараптамалық әзірлемелер
73200	Нарық конъюктурасын зерттеу және қоғамдық пікірлерді зерделеу

84117 Статистика және әлеуметтану саласындағы қызмет

Осы ЭҚЖЖ-ға ҚР СТРА Ұлттық статистика бюросы (бұдан әрі - ҰСБ) сияқты статистика саласындағы ұйымдары енеді. Жыл сайын ҰСБ интервьюерлер қатысатын бір қатар зерттеулер жүргізеді. Зерттеулер кезеңділігімен, жүргізудің күрделілігімен, сауалнамалар мен нұсқаулықтардың көлемімен және төленуімен ерекшеленеді.

1. Жұмыс күшін зерттеулер (ЖКЗ) Қазақстанның еңбек нарығының қалыптасуы үшін басты негіз болып табылады. ЖКЗ жүргізу ХЕК өлшемшарттарына, оның ішінде ХЕК 19-конференциясында қабылданған қарарға негізделеді. Өңірлік деңгейде 90 қызметкер тексеру жүргізеді және 362 қызметкер жинаумен және деректерді өңдеумен айналысады. Жұмыс күшін тексеру үшін іріктеме Қазақстандағы үй шаруашылығының жалпы санынан 4,5% құрайды. Зерттеуде іріктеменің кластерлік дизайны қолданылады. Үй шаруашылығының 15 жас және одан үлкен барлық мүшелері зерттеумен қамтылған.

2. Тұрмыс шарттары бойынша статистикалық деректер (немесе тұрмыс деңгейі статистикасы СК пайдаланатын термин) үй шаруашылықтарының кірістерін және шығыстарын (ҮКЖШТ) зерттеулерден жүргізіледі. ҮКЖШТ үш мақсатты көздейді:

- Ұлттық шоттар үшін деректер
- Тұтынушы бағаларының индекстерін есептеу үшін салмақтарды алу
- Барлық елдің және оның өңірлері халқының тұрмыс деңгейінің өңірлік ерекшеліктерімен және даму үрдісін көрсететін кешенді көрсеткіштер жүйесін алу. Жалпы алғанда 1200 отбасы таңдалып алынды, бұл Қазақстандағы 0,3 % үй шаруашылығын құрайды. Өңірлік деңгейдегі қызметкерлердің саны 533 адамды, оның ішінде 133 әдіскерлер және 400 интервьюерлерді құрайды.

3. Ауылшаруашылық инфрақұрылымы және ауылшаруашылық өндірісі бойынша статистикалық деректерді түзудің негізгі төрт дереккөзі (ауылшаруашылық құрылыстарының статистикасы):

1. Ауылшаруашылық тіркелімі
2. 2006 жылғы ауылшаруашылық (өсімдік шаруашылығы) және 2007 жылғы (мал шаруашылығы) санағы

3. Ауыл шаруашылығы бойынша статистикалық зерттеулер
4. ҚР Ауыл шаруашылығы министрлігінің әкімшілік деректері

Қазіргі уақытта деректер электронды нысанда және қағаз жеткізгіште, оның ішінде интервьюерлер көмегімен жиналады.

4. Туризм статистикасын ҰСБ Қызмет көрсету және энергетика статистикасы департаменті жүргізеді. Ұлттық шорттар басқармасы туризмнің қосалқы шорттарын құрайды. Статистикалық және әкімшілік дереккөздерің кешені, оның ішінде ҚР ҰҚК-нің Шекара қызметінің елден шыққандар және кіргендер және Ауылшаруашылығы министрлігінің ерекше қорғаудағы табиғат аумақтарына келушілер туралы деректері қолданылады. Негізі статистикалық зерттеулерді өңірлік онгардардың қызметкерлері өткізеді.

5. Статистикалық байқауларды, зерттеулерді және халық санақтарын ұйымдастыру өткізіледі. Зерттеуге интервьюерлер тартылатын болады.

Кесте. ҰСБ зерттеулерінің тізбесі

№	Атауы	Индекс	Кезеңділігі	Сипаттамасы	Нысан	Нұсқаулық
1	«Халықтың құқық қорғау органдарына сенімділік деңгейі»	ХСД	жылына екі рет	Зерттеу тұрғылықты жердегі қауіпсіздік деңгейін, құқық қорғау органдарының жұмысына деген көзқарасты бағалауға қатысты, құқық қорғау органдарының өкілдеріне сенім деңгейі өлшенеді.	4 бет	4 бет
2	«Үй шаруашылығын ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалануы туралы зерттеу»	Н-020	жылдық	үй шаруашылығы туралы жалпы ақпарат, компьютерді, интернетті мобильді телефонды қолдануы туралы сұрақтар, Интернет желісін пайдаланудың негізгі мақсаттары	15 бет	6 бет
3	«Үй шаруашылықтарының сапарларға жұмсаған шығыстары туралы зерттеу»	Н-050	жылдық	Жасалған сапарлар мақсаты, орны, сапарға кім қатысқаны, шығыстары, орналасқан жерлері, сапарға қанағаттануы туралы жалпы ақпарат	6 бет	5 бет
4	«Келушілерді зерттеу»	Н-060	екі жылда бір рет	Қазақстанға келуі, келу мақсаты, топ құрамы, келген уақыты және келген жері, сапар мақсаты, негізгі шығыстар, қиындықтар, сапар кезінде немен айналысқаны, қанағаттануы және ассоциациялары туралы сұрақтар	5 бет	5 бет
5	«Уақытты пайдалану күнделігі»	D-001	бір реттік	Уақытты күнделікті есепке алу, респондент күні бойы немен айналысты	15 бет	2 бет

6	«Халықтың тұрмыс сапасы»	D-002	жылына бір рет	Өмірдің әртүрлі қырлары: шарттарына, денсаулығының жай-күйіне, қаржылай жағдайына, кәсіби дағдыларына, қауіпсіздікке, тұрғылықты жерлеріндегі жағдайға, сонымен қатар денсаулық сақтау және білім беру салаларындағы қызмет көрсетулерге қанағаттануын қамтитын сауал салу	17 бет	4 бет нұсқаулық
7	«Күнделікті шығыстарды есепке алу күнделігі»	D-003	тоқсандық	Азық тауарларына (үй шаруашылығында пайдаланатын) және олардың саны (өзінің қосалқы шаруашылығынан тегін алатын немесе сыйға тартылған азық-түліктерді қоса), сонымен қатар жанар-жағармай материалдарына шығыстарын қоса күнделікті шығыстарды есепке алу	29 бет	5 бет
8	«Үй шаруашылығының шығыстары және кірістері бойынша тоқсан сайынғы сұрақнама»	D-004	тоқсандық	Киімге, маталарға және аяқкиімге, үй керек-жарақтарына, тұрмыстық техникаға, жиһазға және басқа да азық-түлік емес тауарларға тоқсан ішінде кететін шығыстарды есепке алу. Өсімдік шаруашылығы және мал шаруашылығы өндірісі: шығыстар және кірістер.	30 бет	16 бет
9	«Негізгі сұхбатқа арналған сұрақнама»	D-006	жылына бір рет	Статистикалық байқаулар үй шаруашылықтарының тұрмыстық жағдайлары, ұзақ қолданатын заттармен қамтамасыз етілуі туралы деректерді алуға арналған	5 бет	10 бет

10	«Темекіні тұтыну туралы сұрақнама»	D- 007	жылына бір рет	2020 жылдан бастап ересек тұрғындарға темекіні тұтынуы туралы сауалнама жүргізу	6 бет	3 бет
11	«Үй шаруашылығы құрамының бақылау карточкасы»	D- 008	жылдық (тоқсан сайын нақтылау мен)	Статистикалық байқаулар зерттелетін үй шаруашылығының барлық мүшелерінің тізімін құруға және олардың әрқайсысы бойынша әлеуметтік-демографиялық сипаттама алуға арналған	3 бет	6 бет
12	Мульти-индикаторлық кластерлік зерттеу (МИКС)		бес жылда бір рет	Әйелдердің және балалардың жағдайы туралы көптеген көрсеткіштер бойынша кластерлік зерттеу	63 бет	-
13	«Халықтың жұмыспен қамтылуын іріктемелі зерттеу сауалнамасы»	T-001	Айлық	Үй шаруашылығы, тұрғылықты, туған жері, туғаны және азаматтығы туралы жалпы мәліметтерді қамтитын сауал салу Сонымен қатар, респонденттің жұмыспен қамтылуы, волонтерлік жұмысы, қосымша күнкөріс қаражаттары туралы сұрақтардан тұрады	23 бет	7 бет
14	«Лайықты еңбек»	T-004	Үш жылда бір рет	Жұмыс жағдайы және кестесі, артық істелген жұмыс уақытының себептері, оқыту, жұмыс орнын ауыстыру ниеті туралы қосымша сұрақтардан тұратын сауал салу	9 бет	3 бет
15	«Шағын шаруа немесе фермер қожалықтарында және жұртшылық шаруашылықтарын мал шаруашылығы өнімдерін өндіру »	A-008	айлық	Өзі тұтынуы және сатуы үшін мал мен құсты сату, мал шаруашылығы өнімдерін өткізу көлемдерін толтыру нысаны	10 бет	4 бет

16	Шағын шаруа немесе фермерлік қожалықтары мен жұртшылық шаруашылық Тарындағы ауыл шаруашылығы дақылдарын түсімдерін жинау туралы	А-005	Жылдық	Егістік алаңдарының өлшемдері, факті бойынша жиналған алаң, егінді факті бойынша жинау және жаздық егістің ысырап болғаны туралы, ауыл, орман және балық шаруашылықтары өнімдерінің (қызмет көрсетулер) Статистикалық анықтамалығын кодтарына сәйкес суармалы жерлер бойынша және жеке дөнді дақылдардың қарастырылған нысанымен нақтыланған деректер.	10 бет	4 бет
17	«Отынды және энергияны тұтыну бойынша үй шаруашылығын зерттеу сауалнамасы»	Н-010	Бес жылда бір рет	үй шаруашылықтарында отын және энергияны тікелей тұтынушылардан деректерді жинау	13 бет	4 бет

1.2.2 Статистикалық өндірістегі сұхбаттасуды талдау

Интервьюер – статистикаға және талдамалық деректерге пайдаланушылардың сенімін арттыруға үлес қосатын статистикалық және талдамалық өндірістің басты біліктіліктерінің бірі. Интервьюерге мәртебе беру үшін «Мемлекеттік статистика туралы» 2010 жылғы 19 наурыздағы № 257-IV Заңға интервьюер түсінігі енгізілді: интервьюер - жалпы мемлекеттік статистикалық байқаулар және ұлттық санақтар жүргізу кезінде респонденттер мен үй шаруашылықтарына сауалсалуды жүзеге асыратын тұлға.

Статистикалық өндірістің негізіне жататын жұмыс қағидаттары:

1 қағидат: Маңыздылығы, Объективтілігі және жалпыға қолжетімділігі	Ресми статистика үкіметті, экономикалық орталарды және қоғамды экономикалық, демографиялық, әлеуметтік және экологиялық жағдай туралы деректермен қамтамасыз ете отырып, демократиялық қоғамның ақпараттық жүйесінің қажетті элементі болып табылады. Осы мақсатпен азаматтардың қоғамдық ақпаратқа құқығын құрметтеуді қамтамасыз ету үшін, тәжірибелік құндылығы бар ресми статистикалық деректер мемлекеттік статистикалық ведомстволармен объективті негізде дайындалып және таратылады.
2 қағидат: Кәсіби стандарттар	Ресми статистикаға сенімді сақтау мақсатында ғылыми қағидаларды және кәсіби әдепті қоса отырып, қатаң кәсіби

және әдеп	ұғынысқа сәйкес, статистикалық ведомстволар статистикалық деректерді жинаудың, өңдеудің, сақтаудың және ұсынудың тәртіптеріне және әдістеріне қатысты шешім қабылдауы тиіс.
3 қағидат: Есеп берушілік және ашықтық	Деректерге дұрыс түсінік беруді жеңілдету үшін статистикалық ведомстволар ақпаратты дереккөздерге қатысты ғылыми стандарттарға, статистика саласында тәртіптеріне және әдістеріне сәйкес ұсынулары тиіс.
4 қағидат: Дұрыс қолданбауды болдырмау	Статистикалық деректерге түсінік беруде немесе статистикалық деректерге дұрыс қолданылмағанда статистикалық ведомстволардың түсінік беруге құқығы бар.
5 қағидат: Ресми статистиканың дереккөздері	Статистикалық мақсаттар үшін деректер дереккөздердің барлық түрлерінен жиналуы мүмкін, бұл статистикалық тексерістер немесе әкімшілік есеп беру болуы мүмкін. Статистикалық ведомстволар сұхбаткерлерге жүктелетін сапасына, уақыттылығына, шығындармен жүктемеліктерге қарай дереккөзді таңдауы қажет.
6 қағидат: Құпиялылық	Статистикалық ақпаратты дайындау үшін статистикалық ведомстволармен жиналатын жеке деректер, олардың жеке немесе заңды тұлғаға қатыстылығына қарамастан, қатаң құпиялылықта болуы және тек қана статистикалық мақсаттар үшін ғана қолданылуы тиіс.
7 қағидат: Заңнамалық	Статистикалық жүйелер қызметінде қолданылатын заңдар, нормалар және өлшемдер ашық болуы тиіс.
8 қағидат: Ұлттық үйлестіру	Статистикалық жүйеде келісушілікті және тиімділікті қамтамасыз ету үшін, статистикалық ведомстволардың қызметін елдер деңгейінде үйлестіруді іске асыру қажет.
9 қағидат: Халықаралық стандарттарды қолдану	Статистикалық ведомстволармен әрбір елде халықаралық тұжырымдаманы, біліктіліктерді және әдістерді қолдану статистикалық жүйелердің келісушілігін және тиімділігін барлық деңгейлерде қамтамасыз етуге ықпал етеді.
10 қағидат: Халықаралық серіктестік	Статистика саласында екіжақты және көпжақты серіктестік ресми статистиканың барлық елдерде жетілуіне жәрдемдеседі.

1.2.3 Халықаралық стандарттар

Зерттеудің мақсаттарына және қолданатын аспаптарына қарай интервьюер және онымен жүргізілген жұмысты бағалаудың әртүрлі ұйымдарда өз бағалау өлшемшарттары бар.

Әртүрлі елдердің статистикалық жүйелерінің негізіндегі сапа қағидаттары

4. A two-step approach: medium-term goals and short-term actions

16. The main objectives of the new OECD statistical strategy would be, over the medium term, to:

- improve the quality of OECD statistics;
- increase the efficiency of OECD statistical activities;
- develop the competencies of OECD statistical staff;
- enhance the role of the OECD in the international statistical network.

17. The first target uses the term "data quality" in a broad sense. A lot of work has been done in recent years to apply the concept of quality to statistics. For example, IMF, Eurostat and Statistics Canada have identified a number of data quality elements and the application of these elements requires continuous set of tradeoffs (see table 1).

Table 1 – Quality elements developed for statistical activities

Statistics Canada ¹	Eurostat ²	IMF ³
Relevance	Relevance	
Accuracy	Accuracy	Accuracy and reliability
Timeliness	Timeliness	
Accessibility	Accessibility and clarity	Accessibility
Interpretability		
Coherence	Coherence	
	Comparability	
	Completeness	
		Integrity
		Methodological soundness
		Serviceability

1. Statistics Canada Quality Guidelines, 3rd edition, October 1998, available at www.statcan.ca

2. Assessment of Quality in Statistics, Eurostat, April 2000.

3. IMF Data Quality Assessment Framework available at <http://dsbb.imf.org/glossary.pdf>

«Қазақстан Республикасының статистикалық жүйесін жаһандық бағалау» есебінде сапаны бағалау критерийлері сипатталған:

- 1) қолжетімділік және анықтық;
- 2) өзектілік;
- 3) нақтылық;
- 4) уақыттылық және мұқияттылық;
- 5) келісушілік және салыстырмалылық.

Есептің деректері бойынша мемлекеттік статистика саласында уақытша негізде тартылатын, 1400 жергілікті интервьюерлер жұмыс істейді. Интервьюерлер күрделі жұмыс жүргізеді. СК үшін статистикалық зерттеулерді жүргізуге арналған сыртқы серіктестерді таңдау үшін стандартты әдіснама бар және жарияланады. Өңірлік бөлімшелер Орталық аппараттың нұсқауларына сәйкес егіс даласында интервьюерлер үшін дайындықты және әкімгерлікті қамтамасыз етеді.

www.stat.gov.kz сайтындағы интервьюердерге арналған нұсқаулық интервьюерге біліктілігіне келесі талаптарды және жеке қасиеттерді атап өтеді:

1. Өз ісіне жауапкершілікпен қарау.
2. Құзыреттілік, ұйымдасқандық, жұмыстағы айқындылық.
3. Жұғымдылық, адамдармен тіл табыса білуі, сенімге кіру қабылеті
- Іскерлік ахуал құру, респондентті ынтымақтастық құруға түрткі болу.
4. Әдептілік, ақжүректілік, шыдамдылық.
5. Сыртқы келбеті мұнтаздай таза, жақсы мінез-құлық.
6. Құпиялылықтың талаптарын сақтау.

Интервьюер біліктілігіне қойылатын талаптар:

жоғары (жоғарғы оқу орнынан кейінгі), техникалық орта және кәсіптік немесе жалпы-орта білім, жұмыс өтілі бойынша талапты қоюсыз.

Интервьюерлердің қолын келуі керек болатын, халықаралық өлшемшарттарға сәйкес білім, ептіліктер және қызығушылықтар тізімдемесі бар (деректер <https://www.onetonline.org/> сайтынан алынды):

Білім*	Ептіліктер*	Мүдделер	Қасиеттер	Міндеттер
Тілдік (құрылымы, грамматикасы, лексикасы), Клиенттік қарым-қатынастарды құру негіздері (қағидалары және қызмет көрсету процестері: қажеттіліктері н анықтау, сапаның күтілетін деңгейіндегі қызмет көрсетулер, клиенттік тәжірибенің сапасын бағалау), Компьютерлік / ИТ/ Тел білімі, Ісқағаздарын жүргізу және әкімшілік тәртіп негіздері, Сатулар және маркетинг негіздері, (көрсетудің әдістерін және техникаларын, идеяларды алға	Белсенді тыңдау, Тиімді вербалды тілдесу Идеяларды / мағынасы Мәнін түсіне отырып оқу, Сыни ойлау, Клиентке-бағдарланушылық	Біршама дәреже тәуекелдік болатын, жобалармен қысқа мерзімді міндеттер аясында ақпараттың сипаттамасымен және деректерімен, рәсімдері бойынша жұмысқа бейімділік Басқалармен жұмыс істеуге талпыныс, араласып және басқаларды оқып-үйрету, көмектесіп басқаларға қызмет көрсету	Тетіктерге көңіл қоюшылық, Әдісшілдік, Талдамалылық Қалыптылық, Жұғымдылық Ықпалдылық, Қамқоршылдық	Ақпараттың деректерін алу және жинау, кодқа қою, категориялау, деректерді анықтап тексеру, Техникамен және технологиялармен жұмыс, Өндірістік үрдістің барлық қатысушыларымен тиімді қарым-қатынастар құру және оларды қолдау.

жылжытудың және сатудың/ қызмет көрсетулер білу,				
--	--	--	--	--

*қызмет үшін маңыздылығының тәртібінде көрсетіліп отыр

Мемлекеттік статистика аясында біліктіліктердің салалық шеңберін және кәсіптік стандарттарды құру интервьюерлердің қызметін реттеудің және осы саладағы ресурстарды басқарудың сапасын көтерудің аспабы ретіндегі қызмет ету міндеті.

Мемлекеттік статистикадағы интервьюерлердің қызметін реттеудің рәсімдері			
Жоспарлау және бюджеттеу	Жұмысқа тарту, іріктеу және жалдау	Оқып - үйрену және даму	Алға жылжу, ұстап тұру, еңбек ресурстарын босатып шығару
Орындалатын жұмыс деңгейінің ынталандыру деңгейімен байланысы	Білім, ептілік, құзыреттер	Жаңа жұмыс түрлерін меңгеру арқылы біліктілікті дамыту	Біліктіліктің автоматтандырылуы және түрлендірілуі

Әдістемелік ұсынымдарға сәйкес біліктіліктерге қойылатын талаптар кәсіптік міндеттердің тиімді орындалуы үшін қажетті білім, ептіліктер (дағдылар), жеке және кәсіптік құзыреттіліктер түрінде тұжырымдалады.

Жеке және кәсіптік құзыреттіліктерді сипаттау үшін, халықаралық сарапшылармен дайындалған келешек еңбек нарығына бағдарланған мінез-құлық үлгісі қолданылды.

3 сурет | 2025 құзыреттерінің максатты үлгісі

Когнитивтік ептіліктер

- Өзін өзі дамыту**
  - Өзіндік сана-сезім
  - Оқып-үйрену
  - Сынды қабылдау және кері байланыс
  - Білуге құмарлық
- Ұйымдасқандық**
  - Өзінің қызметін ұйымдастыру
  - Ресурстарды басқару
- Басқарушылық ептіліктері**
  - Приоритизация
  - Міндеттер қою
  - Командаларды құру
  - Басқаларды дамыту
  - Басқаларды уәждеу
  - Табыстау
- Нәтижелерге қол жеткізу**
  - Жауапкершілік
  - Тәуелділікті қабылдау
  - жағдайындағы мақсатқа жетудегі табандылық
  - Бастамашылық
- Бейстандарттық міндеттерді шешу**
  - Жасампаздық, оның ішінде мүмкіншіліктерді кері білу
  - Сынни ойлау
- Бейімділік**
  - Белгісіздік жұмыс

Әлеуметтік-мінездік ептіліктер

- Байланыс**
  - Таныстыру-ұсыну
  - Жазбаша
  - Келіссөздік
  - Ашықтық
- Тұлғааралық ептіліктер**
  - Командадағы жұмыс
  - Әдептілік
  - Эмпатия
  - Клиентке-бағдарланушылық
  - Күйзелісті басқару
  - Сынды адекватты қабылдау
- Мәдениетаралық қарым-қатынастар**
  - Саналылық
  - Әлеуметтік жауапкершілік
  - Кроссфункционалдық және кросстәрттітік өзара әрекеттестік
  - Шетел тілдері және мәдениеттері

Сандық ептіліктер

- Жүйелерді құру**
  - Бағдарламалау
  - Қосымшаларды әзірлеу
  - Өндіріс жүйелерін жобалау
- Ақпаратты басқару**
  - Деректерді еңдеу және таңдау

Источник: консенсус-мнение экспертов – представителей Сбербанка, RosExpert/Korn Ferry, Высшей школы экономики, WorldSkills Russia, Global Education Futures и BCG.

Төмендегі кестеде біліктіліктерге қажетті құзыреттер сипатталады.

СБШ деңгейі	4
Кәсіптер ҰКЖ - нен	4314-1-002 Статистикалық байқауларды (тексерулерді) жүргізу бойынша интервьюер
ҰБШ деңгейі	4
Деңгейлер	Үрдістерді орындаудың талдауы және реттелуі
Еңбекті ұжымдық бөлудің рөлі	Негізгі өндіріс (үрдістер)
Білім	<p>Тілдік білім (құрылымы, грамматикасы, лексикасы), клиенттік қарым-қатынастарды құру негіздері (қағидалары және қызмет көрсету процестері: қажеттіліктерін анықтау, сапаның күтілетін деңгейіндегі қызмет көрсетулер, клиенттік тәжірибенің сапасын бағалау), компьютерлік / ИТ/ Тел. Ісқағаздарын жүргізу және әкімшілік тәртіп негіздері, сатулар және маркетинг (көрсетудің әдістерін және техникаларын, идеяларды алға жылжытудың және сатудың / қызмет көрсетулер негіздерін білу. Статистика саласындағы Қазақстан Республикасының заңнамалық және басқа құқықтық -нормативтік актілерін, статистикалық бақылаулардың және талдаудың әдістемелін және нысандарын, сауалнамалық сұрақтаманы жүргізу және тексерістерді ұйымдастыру бойынша нұсқаулық және әдістемелік материалдарды, статистикалық есепке алу және есеп беру бойынша бастапқы құжаттардың нысандарын, статистикалық нысандардың ұсынылу тәртібін және мерзімін, еңбекті ұйымдастыру және басқару негіздерін, экономика, еңбек заңнамасының негіздерін, ішкі еңбек тәртібінің, өндірістік санитарияның ережелерін, өрт қауіпсіздігінің, қауіпсіздік техникасының талаптарын білу.</p> <p>Стандарттық жұмыс операцияларын және әдістерін, жалпы фактілермен ақпараттарды білу.</p>
Ептіліктер (Дағдылар)	<p>Белсенді тыңдау, Тиімді вербалды тілдесу Идеяларды /мағынасын мәнін түсіне отырып оқу. Сыни ойлау, Клиентке- бағдарланушылық</p>

Кәсіптік құзыреттер	Тетіктерге көңіл қоюшылық, Әдісшілдік, Талдамалылық Қалыптылық, Жұғымдылық Ықпалдылық, Қамқоршылдық, Біршама дәреже тәуекелдік болатын, жобалармен қысқа мерзімді міндеттер аясында ақпараттың сипаттамасымен және деректерімен, рәсімдері бойынша жұмысқа бейімділік. Басқалармен жұмыс істеуге талпыныс, араласып және басқаларды оқып-үйрету, көмектесіп басқаларға қызмет көрсету.
Жеке құзыреттер	Өзіндік сана-сезім Білім алу Білуге құмарлық Приоритезация Жауапкершілік Тәуекелдікті қабылдау Мақсатқа жетудегі табандылық Бастамашылдық Таныстырушылық Келісімсөздік Командадағы жұмыс Әдептілік Эмпатия Клиентке- бағдарланушылық Өзін -өзі басқару Сынды барабар қабылдау

СБШ деңгейі	5
Кәсіптер ҰКЖ - нен	4314-1-002 Статистикалық бақылауларды (тексерулерді) жүргізу бойынша сұхбат алушы
ҰБШ деңгейі	5
Деңгейлер	Үрдістерді орындаудың талдауы және реттелуі
Еңбекті ұжымдық бөлудің рөлі	Негізгі өндіріс (үрдістер)

Білім	<p>Тілдік білім (құрылымы, грамматикасы, лексикасы), клиенттік қарым-қатынастарды құру негіздері (қағидалары және қызмет көрсету процестері: қажеттіліктерін анықтау, сапаның күтілетін деңгейіндегі қызмет көрсетулер, клиенттік тәжірибенің сапасын бағалау), компьютерлік / ИТ/ Тел. Ісқағаздарын жүргізу және әкімшілік тәртіп негіздері, сатулар және маркетинг (көрсетудің әдістерін және техникаларын, идеяларды алға жылжытудың және сатудың / қызмет көрсетулер негіздерін білу. Статистика саласындағы Қазақстан Республикасының заңнамалық және басқа құқықтық -нормативтік актілерін, статистикалық бақылаулардың және талдаудың әдістемелін және нысандарын, сауалнамалық сұрақтаманы жүргізу және тексерістерді ұйымдастыру бойынша нұсқаулық және әдістемелік материалдарды, статистикалық есепке алу және есеп беру бойынша бастапқы құжаттардың нысандарын, статистикалық нысандардың ұсынылу тәртібін және мерзімін, еңбекті ұйымдастыру және басқару негіздерін, экономика, еңбек заңнамасының негіздерін, ішкі еңбек тәртібінің, өнідірістік санитарияның ережелерін, өрт қауіпсіздігінің, қауіпсіздік техникасының талаптарын білу.</p> <p>Стандарттық жұмыс операцияларын және әдістерін, жалпы фактілермен ақпараттарды білу.</p>
Ептіліктер (Дағдылар)	<p>Белсенді тыңдау, Тиімді вербалды тілдесу Идеяларды /мағынасын мәнін түсіне отырып оқу. Сыни ойлау, Клиентке- бағдарланушылық</p>
Кәсіптік құзыреттер	<p>Тетіктерге көңіл қоюшылық, Әдісшілдік, Талдамалылық Қалыптылық, Жұғымдылық Ықпалдылық, Қамқоршылдық, Біршама дәреже тәуекелдік болатын, жобалармен қысқа мерзімді міндеттер аясында ақпараттың сипаттамасымен және деректерімен, рәсімдері бойынша жұмысқа бейімділік. Басқалармен жұмыс істеуге талпыныс, араласып және басқаларды оқып-үйрету, көмектесіп басқаларға қызмет көрсету.</p>

Жеке құзыреттер	Өзіндік сана-сезім Білім алу Білуге құмарлық Приоритезация Жауапкершілік Тәуекелдікті қабылдау Мақсатқа жетудегі табандылық Бастамашылдық Таныстырушылық Келісімсөздік Командадағы жұмыс Әдептілік Эмпатия Клиентке- бағдарланушылық Өзін -өзі басқару Сынды барабар қабылдау
-----------------	--

Қорытындылар

Мемлекеттік статистикалық саласындағы интервьюлердің қызметін талдау келесіні танытты:

- Интервьюердің біліктілігі ҰРК бойынша 4-5 біліктілік деңгейін қамтиды. Бұл ретте зерттеу барысында консультанттар біліктіліктерді айқын бөлу өлшемшарттарын айқындамады. Біліктіліктерді саралау, әдетте, кәсіптік стандарттардың нұсқауларында орындалатын жұмыстардың үзілді-кесілді қағидасына негізделген болатын. Бұл жағдайдағы негізгі өлшемшарт - мамандардың тәжірибесі. Интервьюерлер бір уақытта 20 тексеріс жүргізуге қатысады. Осыған байланысты, біліктіліктер деңгейін бөлуге келесі көзқарасты қолдану ұсынылады: 4 ҰБШ деңгейі- 10 тексеріс түрінен кем емес орындайтын мамандар; 5 ҰБШ деңгейі- 10 тексеріс түрінен артық орындайтын мамандар.

- Бұдан басқа, 4-5 біліктіліктер деңгейінің мамандарына талаптар, әдеттегідей пәндік саланы түсінумен белгіленетінін атап өту қажет (әлеуметтану, маркетинг, ақыл-кеңес беру, статистика), ең алдымен табысқа қажетті **жеке құзыреттердің** рөлінде бар болуы. Дәл осы жеке құзыреттер мамандарды тартуға, іріктеуге және жалдауға негіз болады.

- Біліктіліктер нарығының және мамандарды ынталандыру нарығының байланысын құру үшін ҰҚЖ кәсіптер бойынша консультанттар сала шекарасына енген орташа еңбек ақы туралы деректер бойынша ҰСБ сұрау жасады.

- Ынталандыру нарығын құру үшін келесі әдіс қолданылды:

▪ «Сұхбаттасу» саласындағы **қызметтер бойынша** деректердің жетіспеушілігінен, «Адами ресурстарды басқару» саласындағы **кәсіп** бойынша кеңесшілермен құрылған ынталандыру нарығының деректерін біліктілік деңгейлеріне байластырумен пайдалану ұсынылады.

ҰБШ	75-ші процентиль	Медиана	25-ші процентиль	Орташа мәні
8	897 763*	759 263	386 987	1 133 422
7	416 950	269 268	191 342	581 613
6	307 722	221 160	162 021	279 522
5	280 535	194 300	106 559	227 681
4	244 925	186 667	103 098	220 648

*Теңге, орташа айлық көрсеткіштер, 2018

1.2.4 Әлеуметтік зерттеулердегі сұхбаттасу

Төменде көрсетілген ЭҚЖЖ-ға әлеуметтануда әртүрлі зерттеулерді жүргізетін ұйымдар жатады:

72201 Отандық өндірісті дамытуға көмек көрсетуге бағытталған қоғамдық және гуманитарлық ғылымдар саласындағы қолданбалы зерттеулер

72202 Индустрияны дамытуға бағытталған қоғамдық және гуманитарлық ғылымдар саласындағы қолданбалы зерттеулер

72204 Экономикалық, бюджеттік және және стратегиялық жоспарлау саласындағы пәнаралық зерттеулер және әзірлемелер.

72209 Басқа топтамаларға енгізілмеген қоғамдық және гуманитарлық ғылымдар саласындағы зерттеулер және тәжірибелік әзірлемелер

В 2017 жылы зерттеушілер тобы 2014 жылдан бастап 2016 жыл аралығында 3 жыл ішіндегі динамикада әлеуметтану зерттеулер нарығына талдау жүргізді. ҚҚПКЗҚ (Қазақстандық қоғамдық пікірлерді кәсіби зерттеушілер қауымдастығының) жұмыс тобы зерттеу теңестірген ретінде компаниялар саны 47 құрайды. Егер зерттеулер нарығын жалпы алсақ, онда оның көлемі 2016 жылы **5222** млн. теңгені құрады, бұл 2015 жылмен салыстырғанда **11,7%** пайызға жоғары.

1 - кесте. Қазақстандағы 2014- 2016 жылдардағы зерттеулер нарығының көлемі *

	2014 Теңге (млн)	2014 \$ (млн)	2015 Теңге (млн)	2015 \$ (млн)	2016 Теңге (млн)	2016 \$ (млн)
Коммерциялық сектор	3617	19,5	3916	17,7	4959	14,5
Өткен жылға өзгерістер %			+8,3%	-9,2%	+26,6%	-18%
Мемсатып алу	1394	7,5	757	3,4	316	0,9
Өткен жылға өзгерістер %			-45,7%	-54,7%	-58,2%	-83%
Жылдық айналым	5011	27	4673	21,1	5222	15,3
Өткен жылға өзгерістер %			-6,7%	-21,9%	+11,7%	-27,5%

Әлеуметтік зерттеулердің келесі кезеңдерін атап көрсетеді :

- Дайындық кезеңі;
  - Әлеуметтік ақпаратты жинау;
  - Зерттеулер нәтижелерін талдап қорыту;
  - Жаңа теориялық білімді рәсімдеу, ұсынымдарды одан әрі әзірлеу,
- сонымен қатар орындалған зерттеулер негізінде жобаны дайындау

- *Ақпарат биржаның сайтынан алынды Автор 24:

https://spravochnick.ru/sociologiya/sociologicheskie_issledovaniya/etapy_sociologicheskikh_issledovaniy/#etapy-sociologicheskogo-issledovaniya.

Сапалы ақпарат жинау жалпы зерттеудің ары қарайғы сапасына әсер ететіндіктен, сұхбат алу әлеуметтік зерттеудегі ақпарат жинаудың бір құрамдас кезеңі болып табылады. Әлеуметтанудағы сұхбат алу- белгілі бір мақсатты және белгілі бір қатысымдық тәсілді (бірізділік, сұрақтар қою түрі және т.б.) басшылыққа алып, арнайы дайындалған орындаушы (сұхбат алушы) сұрақ қоятын, екі адамның арасындағы бетпе-бет сөйлесу (көзбе-көз сұхбат) барысында ақпарат алу әдісі.

Сұхбат алу әдісі жауап бермегендер санын және сұрақнамаларды толтырудағы қателерді азайту есебінен жиналатын деректердің сенімділігін арттырады.

Өндіріс негізіне жататын жұмыс қағидаттары

1. Алынатын деректердің сенімділігі және анықтығы .
2. Артынан расталуымен немесе теріске шығаратын болжамның әзірлемесі.

Сұхбаттасудың келесі түрлерін атап көрсетуге болады:

Атауы	Сипаттамасы
Әлеуметтану	
Нысандандырылған сұхбаттасу	бірізділіктен және сұрақтар құрылымынан, ашық және жабық сұрақтармен ықтимас жауапнұсқаларынан тұратын, егжей-тегжейлі әзірленген бағдарлама бойынша сұхбат
Нысандандырылған сұхбаттасу	интервьюер әрекетін минималды нақтылаумен, анықтаусыз алайда нақты сұрақтарды жалпы бағдарлама бойынша сұхбат
Назар аудартатын немесе бағытталған сұхбаттасу	респондент алдын ала танысқан бір тақырыпты жан-жақты талқылау; мұндай сұхбат алудың жоспары сұхбат уақытында міндетті түрде қарастыру керек болған сұрақтар тізбесін ғана қарастырады, алайда сұрақтардың бірізділігі және құрылыны сұхбаттың нақты бір жағдаятынан, пікірі сұраушының тұлғалық ерекшеліктерінен өзгеруі мүмкін.
Назар аудартпайтын (бағытталмаған) сұхбаттасу	заттық бірлігі, ортақ тақырыбы немесе зерттеушілік түпкі ойы жоқ. Бұл жерде араласқан тақырып өріс алып, логикалық бірізділікті құрмай, әртүрлі сұрақтар бірін бірі алмастырылып отырады.
Тұлғалық немесе жеке сұхбаттасу	сенімділік ахуалда және бөтен бақылаушылардың болмауында бір сұхбат берушімен бетпе-бет оңаша сұхбат
Топтық сұхбаттасу	осы жағдайда модератор деп аталатын, ұжымдық пікірді анықтау, бір затқа жалпы көзқарастарын анықтау үшін, бір сұхбат алушының бірнеше адамдармен сұхбаты. Негізгі түрлері — фокус-топ және ақылдылар талқысы.

Қазақстан нарығындағы зерттеулер түрлері

Әлеуметтік зерттеулер	<ul style="list-style-type: none"> • Жобалардың әлеуметтік бағасы • Қоғамдық пікір мониторингісі • Элиталарды зерттеу • Әлеуметтік проблемаларды арнайы зерттеу • Аумақтарды және шаруашылықтарды әлеуметтік-экономикалық зерттеу • Мемлекеттік бағдарламалар шеңберіндегі зерттеулер және мониторинг
Әлеуметтік-экономикалық зерттеу	<ul style="list-style-type: none"> • үй шаруашылықтарын әлеуметтік-экономикалық зерттеу • аумақтарды әлеуметтік-экономикалық зерттеу
Персоналды зерттеу	<ul style="list-style-type: none"> • Персоналдың қызығушылығын және қанағаттанушылығын, корпоративтік сәйкестігін және ниеттестігін зерттеу • Еңбек ұжымдарындағы қарым-қатынастарды зерттеу

	<ul style="list-style-type: none"> • Әлеуметтік-еңбек жанжалдарын алдын ала болжау • HR-менеджментінің проблемаларын және HR-консалтингтегі қажеттіліктерді зерттеу • Әлеуметтік-еңбек металдығын зерттеу • Персоналдың маркетингтік тиімділігін зерттеу • Жұмыс берушілердің имиджін және абырой-беделін зерттеу • Жұмыс берушінің сауда белгісін зерттеу • Өртүрлі мәртебедегі және деңгейдегі мамандарды дайындау проблемалары бойынша зерттеу • Еңбек нарығын және жұмыспен қамту проблемаларын зерттеу (оның ішінде нақты бір компанияның еңбек нарығы)
--	--

Біліктілік талаптары

Бүгінгі таңдағы интервьюерге қойылатын негізгі талаптар:

1. Сабырлылық, адамдармен қарым-қатынас жасай білу, жауапкершілік, үздік қарым-қатынас дағдылары, ұйымдастырушылық қабілеттері, мұқияттылық, жұмыс істеуге ынталану, еңбексүйгіштік, білімін көтеруге ниет, белсенділік
2. Ақ ниеттілік, әдептілік, адалдық,
3. Жоғарғы білім (маркетинг, әлеуметтану, психология, журналистика салаларында)
4. ДҚ білуі
5. Сауатты сөйлей білу, анық дикция
6. Көшеде сауалсалуларды және сұхбат жүргізу тәжірибесі (кез келген сандық зерттеулер)

Әдістемелік ұсынымдарға сәйкес кәсіби міндеттерді тиімді орындау үшін қажетті білім, ептіліктер (дағдылар), кәсіптік және жеке тұлғалық құзыреттері түрінде біліктіліктер талаптары қалыптасады. Төмендегі кесте біліктілікке қажетті құзыреттерді сипаттайды.

СБШ деңгейі	6
ҰБШ деңгейі	6
ҰКЖ -дан кәсіптер	4314-2-005 Сауалсалуды жүргізу бойынша интервьюер 4314-2-001 Егістік даласындағы зерттеулердегі интервьюер 2632-1-007 Сауалсалулар бойынша маман
Кезеңдер	
Еңбекті ұжымдық бөлудегі рөлі	Негізгі өндіріс (процестер)

Білім	<p>Тілдік білім (құрылымы, грамматикасы, лексикасы), клиенттік қарым-қатынастарды құру негіздері (қызмет көрсету қағидаттары және процестері: қажеттіліктерін анықтау, сапаның күтілетін деңгейіндегі қызмет көрсетулер, клиенттік тәжірибенің сапасын бағалау), компьютерлік / ИТ/ Тел. Ісқағаздарын жүргізу және әкімшілік рәсімдер негіздері, сату және маркетинг (қызмет көрсетудің әдістерін және техникаларын, идеяларды алға жылжытудың және сатудың / қызмет көрсетулер негіздерін білу. Арифметика, алгебра, геометрия, есеп айырысу әдістері, статистика саласындағы білімі. Стратегиялық жоспарлауды, ресурстарды, персоналды басқаруды, ұжымдағы көшбасшылықты, өндірістің технологиясын қоса, менеджмент және бизнесті жүргізу қағидаттарын білуі.Топтық мінез-құлық және динамиканы, қоғамдық даму, мәдениет тарихын және табиғатын қоса, әлеметтану негіздерін білу. Психологияны, оның ішінде адамның мінез-құлық және тиімділік табиғатының негіздерін, қабілеттеріндегі жеке тұлғалық ерекшеліктерін, жеке бас мінездемелерін, білім алуын және уәждемелерін, қызығушылықтарын, психологиялық зерттеулер әдісін білу. Әлеуметтану саласындағы базалық теориялық негіздерді түсінуімен, әдістердің, техникалардың және процестердің мамандандырылған кең білімі</p>
Дағдылар (ептілік)	<p>Белсенді тыңдау Тиімді вербалды және жазбаша тілдесу Идеяларды /мағынасын мәнін түсіне отырып оқу. Сыни ойлау (проблемаларды шешудің / міндеттерді шешудің баламалы әдістерінің кемшіліктерін және артықшылықтарын анықтау үшін ойлауды және пайымдауды қолдану). Клиентке-бағдарланушылық. Кешендік міндеттерді шешу (Міндеттердің табиғатын анықтау, шешімдердің ықтимал нұсқаларын бағалау және әзірleme жасау мақсатында талап етіліп отырған ақпаратты зерттеу). Белсенді түрде танып білу (шешім қабылдау процесінде пайдаланылатын қолданылған жаңа деректердің және ақпараттың әсер етуін зерделеу). Міндеттерді шешудегі математикалық әдістерді пайдалану. Уақытты басқару</p>
Кәсіптік құзыреттер	<p>Идеяларды әзірлеумен, фактілерді іздеумен, ойлау міндеттермен байланысты жұмыстарға бейімділік. Әдістемелерді және рәсімдерді қолдануға талпыну. Егжей-тегжейлерге көңіл қоюшылық. Өз бетімен еңбектенуге және шешім қабылдауға ынталану</p>
Жеке құзыреттер	<p>Өзіндік сана-сезім Оқып үйрену Сынды қабылдау және кері байланыс Білуге құмарлық Өз қызметін ұйымдастыру Ресурстарды басқару Басымдық беру Міндеттер қою Жауапкершілік Тәуекелдікті қабылдау</p>

	Мақсатқа жетудегі табандылық Бастамашылдық Жазбаша Келіссөздік Ашықтық Командада жұмыс істеу Әдептілік Эмпатия Клиентке- бағдарланушылық Өзін- өзі басқару Сынды барабар қабылдау Саналылық Ықпал ету және әсер ету Шетел тілдері және мәдениеттері
--	--

СБШ деңгей	8
ҰБШ деңгей	8
ҰКЖ -дағы кәсіптер	1233-0 Тобы Ғылыми зерттеулер және әзірлемелер бойынша функционалдық басшылар (басқарушылар)
Кезеңдер	Ұйымдастыру және бақылау
Еңбекті ұжымдық бөлудегі рөлі	Басқару
Білім	Тілдік білім (құрылымы, грамматикасы, лексикасы), клиенттік қарым-қатынастарды құру негіздері (қызмет көрсету қағидаттары және процестері: қажеттіліктерін анықтау, сапаның күтілетін деңгейіндегі қызмет көрсетулер, клиенттік тәжірибенің сапасын бағалау), компьютерлік / ИТ/ Тел. Ісқағаздарын жүргізу және әкімшілік рдеімдер негіздері, сату және маркетинг (қызмет көрсетудің әдістерін және техникаларын, идеяларды алға жылжытудың және сатудың / қызмет көрсетулер негіздерін білу. Арифметика, алгебра, геометрия, есеп айырысу әдістері, статистика саласындағы білімі. Стратегиялық жоспарлауды, ресурстарды, персоналды басқаруды, ұжымдағы көшбасшылықты, өндірістің технологиясын қоса, менеджмент және бизнесті жүргізу қағидаттарын білуі. Топтық мінез-құлық және динамиканы, қоғамдық даму, мәдениет тарихын және табиғатын қоса, әлеуметтану негіздерін білу. Психологияны, оның ішінде адамның мінез-құлық және тиімділік табиғатының негіздерін, қабілеттеріндегі жеке тұлғалық ерекшеліктерін, жеке бас мінездемелерін, білім алуын және уәждемелерін, қызығушылықтарын, психологиялық зерттеулер әдісін білу. Әлеуметтану саласындағы базалық теориялық негіздерді түсінуімен, әдістердің, техникалардың және процестердің мамандандырылған кең білімі

<p>Дағдылар (ептілік)</p>	<p>Белсенді тыңдау Тиімді вербалды және жазбаша тілдесу Идеяларды /мағынасын мәнін түсіне отырып оқу. Сыни ойлау (проблемаларды шешудің / міндеттерді шешудің баламалы әдістерінің кемшіліктерін және артықшылықтарын анықтау үшін ойлауды және пайымдауды қолдану). Клиентке-бағдарланушылық. Кешендік міндеттерді шешу (Міндеттердің табиғатын анықтау, шешімдердің ықтимал нұсқаларын бағалау және әзірleme жасау мақсатында талап етіліп отырған ақпаратты зерттеу). Белсенді түрде танып білу (шешім қабылдау процесінде пайдаланылатын қолданылған жаңа деректердің және ақпараттың әсер етуін зерделеу). Міндеттерді шешудегі математикалық әдістерді пайдалану. Уақытты басқару</p>
<p>Кәсіптік құзыреттер</p>	<p>Басқалардың мінез-құлқына әсер ету, дамыту, уәждеу дағдылары. Айналадағыларды жігерлендіре білу және өзара қарым-қатынастарда жағымды ахуал құра білу.</p>
<p>Жеке құзыреттер</p>	<p>Өзіндік сана-сезім Оқып үйрену Сынды қабылдау және кері байланыс Білуге құмарлық Өз қызметін ұйымдастыру Ресурстарды басқару Приоритезация Міндеттер қою Командаларды құру Басқаларды дамыту Басқаларды уәждеу Табыстау Жауапкершілік Тәуекелдікті қабылдау Мақсатқа жетудегі табандылық Бастамашылдық Жасампаздық Мүмкіндіктерді көре білу Сыни ойлау Белгісіздік жағдайындағы жұмыс Жазбаша Келіссөздік Командада жұмыс істеу Әдептілік Эмпатия Клиентке- бағдарланушылық. Өзін өзі басқару Сынды адекватты қабылдау Саналылық Кроссфункционалдық және кросстәртіптік өзара әрекеттестік Шетел тілдері және мәдениеттері Деректерді талдау және өңдеу</p>

1.2.5 Маркетингтік зерттеулер саласындағы сұхбаттасу

73200 *Нарық конъюнктурасын зерттеу және қоғамдық пікірді зерделеу*

Ел экономикасының кез келген саласындағы маркетингтік зерттеулерге сұраныстың орасан зор өсуі байқалады. Халықаралық кәсіптік ұйымдардың деректері бойынша маркетингтік зерттеулерге және медиа-зерттеулерге мамандандырылған компаниялардың айналымы 20 млрд. АҚШ долларынан асып түскен.

XXI ғасырдың басымен танылған Қазақстандағы экономикалық өрлеу қоғамдық пікірді зерделеу және маркетингтік зерттеулер Қазақстанның экономикалық және қоғамдық өмірінің ажырамас ерекшелігі болды. Елімізде өзіндік зерттеушілер индустриясы қалыптасты, оның аясында әртүрлі тұтынушылық сараланымы және бісекелестік орта қалыптасты. Отандық зерттеушілер нарығының сыйымдылығын «ACNIELSEN», «BISAM», «BRIF», «ГЭЛЛАП Медиа Азия», «Ирбис», «КОМКОН-2 Евразия», «Сандж», «ЦИОМ», «ЦМАИ», «Эксперт Консалт» сияқты және тағы басқа ұйымдар құрайды.

[Гуревич Л.Я. Қазақстандағы маркетингтік зерттеулер тарихының қысқа курсы// Тауарлардың және қызмет көрсетулердің маркетингі. – № 2, Ақпан, 2007. С. 48.]

Статистикалық өндірістің негізіне жататын жұмыс қағидаттары

- Тапсырыс берушінің қажеттіліктеріне жауап береді
- Сенімділіктің және шындықтың қажет болған деңгейін көрсетеді
- Болжамның әзірлемесін және оның зерделенуін шамалайтын зерттеушілік сипатта болады.

Зерттеулердің түрі

Атауы	Сипаттамасы
Маркетингтік зерттеулер	<ul style="list-style-type: none"> ○ Тұтынушыларды зерттеу (U&A), тұтынушылық уәждемені және тұтынушылық мінез-құлықтарды және т.б. зерттеу ○ Онлайн-сауалсалулар (CAWI) ○ «Маркінің танымалдылығы» зерттеуі ○ Өнімді/ ораманы тестілеу ○ Сұраныстың маркетингтік зерттеулері ○ Маркетингтік жоспарларды және стратегияларды әзірлеу ○ Имидждік зерттеулер ○ Бағалық зерттеу ○ Бәсекелі ортаны зерттеу ○ Маркетингтік және қатынас стратегиялардың зерттеуі және әзірлеу ○ Элитаны зерттеу ○ Өмір сүру стилін зерттеуі ○ B2B және B2C нарықтарының кешенді зерттеулері ○ Нарықты талдау

	<ul style="list-style-type: none"> ○ Маркетингтік болжау ○ Инвестициялық жобаларға зерттеумен қатар алып жүру ○ Компаниялардағы маркетингті ұйымдастыруды талдау және тексеру ○ Маркетингтік тексеру ○ Менеджмент мақсаттары үшін зерттеу ○ Маркетингтік және әлеуметтік мониторинг ○ Бизнес секторларының кешендік және мамандандырылған зерттеулері, салалық/индустриялық зерттеулері ○ Бизнесі мемлекеттің қолдау аспаптарын және инитстуттардың тиімділігін зерттеу ○ Бизнес үшін қаржылай ресурстардың қолжетімділігінің проблемаларын зерттеу ○ Жарнамалық арналардың тиімділігін зерттеу ○ Жарнамалық тұжырымдамаларды және өнімдерді тестілеу ○ Жарнамалық роликтерді, ○ Ұжырымдамаларды және промо- және PR-материалдарды тестілеу
--	--

Біліктілік талаптары

Әдістемелік ұсынымдарға сәйкес кәсіби міндеттерді тиімді орындау үшін қажетті білім, ептіліктер (дағдылар), кәсіптік және жеке тұлғалық құзіреттері түрінде біліктіліктерге талаптар қалыптасады. Төмендегі кесте біліктілікке қажетті құзіреттерді сипатталады.

СБШ деңгей	6
ҰБШ деңгей	6
Кәсіптер ҰКЖ - нен	4314-2-007 Тұтынушыларға сауал салуды жүргізу бойынша қызметші
Деңгейлер	Процестердің орындалуын талдауы және реттелуі
Еңбекті ұжымдық бөлудің рөлі	Негізгі өндіріс (процестер)

Білім	<p>Тілдік білім (құрылымы, грамматикасы, лексикасы), клиенттік қарым-қатынастарды құру негіздері (қызмет көрсету қағидаттары және процестері: қажеттіліктерін анықтау, сапаның күтілетін деңгейіндегі қызмет көрсетулер, клиенттік тәжірибенің сапасын бағалау), компьютерлік / ИТ/ Тел. Ісқағаздарын жүргізу және әкімшілік рәсімдер негіздері, сату және маркетинг (қызмет көрсетудің әдістерін және техникаларын, идеяларды алға жылжытудың және сатудың / қызмет көрсетулер негіздерін білу. Арифметика, алгебра, геометрия, есеп айырысу әдістері, статистика саласындағы білімі. Стратегиялық жоспарлауды, ресурстарды, персоналды басқаруды, ұжымдағы көшбасшылықты, өндірістің технологиясын қоса, менеджмент және бизнесті жүргізу қағидаттарын білуі. Топтық мінез-құлық және динамиканы, қоғамдық даму, мәдениет тарихын және табиғатын қоса, әлеуметтану негіздерін білу. Психологияны, оның ішінде адамның мінез-құлық және тиімділік табиғатының негіздерін, қабілеттеріндегі жеке тұлғалық ерекшеліктерін, жеке бас мінездемелерін, білім алуын және уәждемелерін, қызығушылықтарын, психологиялық зерттеулер әдісін білу. Әлеуметтану саласындағы базалық теориялық негіздерді түсінуімен, әдістердің, техникалардың және процестердің мамандандырылған кең білімі</p>
Дағдылар (ептілік)	<p>Белсенді тыңдау Тиімді вербалды және жазбаша тілдесу Идеяларды /мағынасын мәнін түсіне отырып оқу. Сыни ойлау (проблемаларды шешудің / міндеттерді шешудің баламалы әдістерінің кемшіліктерін және артықшылықтарын анықтау үшін ойлауды және пайымдауды қолдану). Клиентке-бағдарланушылық. Кешендік міндеттерді шешу (Міндеттердің табиғатын анықтау, шешімдердің ықтимал нұсқаларын бағалау және әзірleme жасау мақсатында талап етіліп отырған ақпаратты зерттеу). Белсенді түрде танып білу (шешім қабылдау процесінде пайдаланылатын қолданылған жаңа деректердің және ақпараттың әсер етуін зерделеу). Міндеттерді шешудегі математикалық әдістерді пайдалану. Уақытты басқару</p>
Кәсіптік құзыреттер	<p>Идеяларды әзірлеумен, фактілерді іздеумен, ойлағыштық тапсырмалармен байланысты жұмыстарға бейімділік. Әдістемелерді және рәсімдерді қолдануға талпыну. Егжей-тегжейлерге көңіл қоюшылық. Өз бетімен еңбектенуге және шешім қабылдауға ынталану</p>
Жеке құзыреттер	<p>Өзіндік сана-сезім Оқып үйрену Сынды қабылдау және кері байланыс Білуге құмарлық Өз қызметін ұйымдастыру Ресурстарды басқару Приоритезация Міндеттер қою</p>

Жауапкершілік Тәуекелдікті қабылдау Мақсатқа жетудегі табандылық Бастамашылдық Жазбаша Келіссөздік Ашықтық Командада жұмыс істеу Әдептілік Эмпатия Клиентке- бағдарланушылық. Өзін өзі басқару Сынды адекватты қабылдау Саналы түрде жеке түсіну Ықпал ету және әсер ету Шетел тілдері және мәдениеттері

1.2.6 Ақыл-кеңес беру саласындағы сұхбаттасу

Кәсіби мамандарға ерекше талаптар қоятын ақпаратты және талдамалық деректерді жинаудың әдісі болатын сұхбаттасу- қызмет түрі ретінде ақыл-кеңес беру саласында қамтылған.

Интервьюер ақыл-кеңес беру саласында тек қана бастапқы деректерге ғана жауап бермейді, сонымен бірге алдын ала қойылған өлшемшарттарға және параметрлерге қатысты жиналған ақпараттың мазмұнын саралап / құрылымдап, ақпарат және талдамалық деректерді жинауға жауап береді. Сондай-ақ деректерді түсіндіру және жаңа ақпаратты жинақтау, процесін де қамтуы мүмкін.

Біліктіліктің рөлі

Кәсіп	Статистикалық / талдамалық өндірістегі құндылықтың құрылу тізбекшесі								
	Қажеттілікті анықтау	Процестер мен әдіснама дизайны	Құралдарды жасау	Деректерді жинау	Деректерді өңдеу	Деректерді талдау	Өнімдерді жасау және сапасын тексеру	Деректерді мұрағаттау	Тіімділік бағасы
И1*				↔					
И2*	↔	↔	↔	↔	↔	↔	↔		
И3*	↔	↔	↔	↔	↔	↔	↔		
И4*		↔	↔	↔	↔	↔			

И1* - мемлекеттік статистикадағы интервьюер

И2* - әлеуметтанудағы интервьюер

И1* - маркетингтегі интервьюер

И1* - консалтинг берудегі интервьюер

Талдамалы өндірістің негізіне жататын жұмыс қағидаттары

- Тапсырыс берушінің қажеттіліктеріне жауап береді
- Сенімділіктің және шындықтың талап етілетін деңгейін көрсетеді
- Болжамның әзірлемесін және оның зерделенуін шамалайтын

зерттеушілік сипатта болады.

Зерттеулердің түрі

Ақыл-кеңес берудегі сұхбат алу зерттеулердің сапалы әдістеріне негізделеді және келесі сұхбат алудың түрлерінен және типінен тұрады:

Сұхбат алудың типі	Сұхбат алудың түрі	Сипаттамасы
Құрылымдалмаған	Терең сұхбат алу	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Стандартталмаған жауаптарды жинау үшін дайындалған сұрақтардың аздаған саны/ Жоқ болуы ▪ Әдеттегі тілдесу нысанында өтеді, алайда зерттеу мәніне назар қоя отырып ▪ Ақпарат деректері сапасының және қажетті көлемді жинау үшін бірнеше раундты қоса алады <ul style="list-style-type: none"> ▪ Алдын ала дайындалған сұрақтар қолданылады
Жартылай құрылымдалған	Стратегиялық сұхбат алу Құзыреттер бойынша сұхбат алу	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Сұхбат алудың барысын бағыттайтын және реттейтін хаттаманың бар болуы ▪ Деректерді / ақпаратты жинауда алдын ала дайындалған сұрақтар қолдану арқылы икемділікті топшылайды
Құрылымдалған	Лауазымды талдау бойынша сұхбат алу	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Сұхбат алудың бекітілген хаттамасын қатаң сақтауды болжайды ▪ Алдын ала дайындалған сұрақтарды қою мүмкіндігін шектейді ▪ Стандартталған деректерді / ақпаратты жинау немесе зерттеу объектісінің қасиеттерін немесе нақты сипаттамаларды зерттеу үшін қолданылады

Біліктілік талаптары

Әдістемелік ұсынымдарға сәйкес кәсіби міндеттерді тиімді орындау үшін қажетті білім, ептіліктер (дағдылар), кәсіптік және жеке тұлғалық құзыреттері түрінде біліктілік талаптары қалыптасады. Төмендегі кестеде біліктілікке қажетті құзыреттерін сипаттайды.

СБШ деңгей	8
ҰБШ деңгей	8
Кәсіптер ҰКЖ -нен	1223 Қызметті дамыту, саясатын белгілеу және жоспарлау саласындағы функционалдық басшылар (басқаратындар)
Кезеңдер	Ұйымдастыру және бақылау
Еңбекті ұжымдық бөлудегі рөлі	Басқару
Білім	Тілдік білім (құрылымы, грамматикасы, лексикасы), клиенттік қарым-қатынастарды құру негіздері (қызмет көрсету қағидаттары және процестері: қажеттіліктерін анықтау, сапаның күтілетін деңгейіндегі қызмет көрсетулер, клиенттік тәжірибенің сапасын бағалау), компьютерлік / ИТ/ Тел. Ісқағаздарын жүргізу және әкімшілік рәсімдер негіздері, сату және маркетинг (қызмет көрсетудің әдістерін және техникаларын, идеяларды алға жылжытудың және сатудың / қызмет көрсетулер негіздерін білу. Арифметика, алгебра, геометрия, есеп айырысу әдістері, статистика саласындағы білімі. Стратегиялық жоспарлауды, ресурстарды, персоналды басқаруды, ұжымдағы көшбасшылықты, өндірістің технологиясын қоса, менеджмент және бизнесті жүргізу қағидаттарын білуі. Топтық мінез-құлық және динамиканы, қоғамдық даму, мәдениет тарихын және табиғатын қоса, әлеуметтану негіздерін білу. Психологияны, оның ішінде адамның мінез-құлық және тиімділік табиғатының негіздерін, қабілеттеріндегі жеке тұлғалық ерекшеліктерін, жеке бас мінездемелерін, білім алуын және уәждемелерін, қызығушылықтарын, психологиялық зерттеулер әдісін білу. Әлеуметтану саласындағы базалық теориялық негіздерді түсінуімен, әдістердің, техникалардың және процестердің мамандандырылған кең білімі

Дағдылар (ептілік)	<p>Белсенді тыңдау Тиімді вербалды және жазбаша тілдесу Идеяларды /мағынасын мәнін түсіне отырып оқу. Сыни ойлау (проблемаларды шешудің / міндеттерді шешудің баламалы әдістерінің кемшіліктерін және артықшылықтарын анықтау үшін ойлауды және пайымдауды қолдану). Клиентке-бағдарланушылық. Кешендік міндеттерді шешу (Міндеттердің табиғатын анықтау, шешімдердің ықтимал нұсқаларын бағалау және әзірleme жасау мақсатында талап етіліп отырған ақпаратты зерттеу). Белсенді түрде танып білу (шешім қабылдау процесінде пайдаланылатын қолданылған жаңа деректердің және ақпараттың әсер етуін зерделеу). Міндеттерді шешудегі математикалық әдістерді пайдалану. Уақытты басқару</p>
Кәсіптік құзыреттер	<p>Басқалардың мінез-құлқына әсер ету, дамыту, уәждеу дағдылары. Қоршағарда жігерлендіре білу және өзара қарым-қатынастадарда жағымды ахуал құра білу.</p>
Жеке құзыреттер	<p>Өзіндік сана-сезім Оқып үйрену Сынды қабылдау және кері байланыс Білуге құмарлық Өз қызметін ұйымдастыру Ресурстарды басқару Приоритезация Міндеттер қою Командаларды құру Басқаларды дамыту Басқаларды уәждеу Табыстау Жауапкершілік Тәуекелдікті қабылдау Мақсатқа жетудегі табандылық Бастамашылдық Жасампаздық Мүмкіндіктерді көре білу Сыни ойлау Белгісіздік жағдайындағы жұмыс Жазбаша Келіссөздік Ашықтықбасшы Командада жұмыс істеу Әдептілік Эмпатия Клиентке- бағдарланушылық. Өзін өзі басқару Сынды адекватты қабылдау Саналы түрде жеке түсіну Кроссфункционалдық және кросстәртіптік өзара әрекеттестік Шетел тілдері және мәдениеттері Деректерді талдау және өңдеу</p>

Қорытынды

Сұхбаттасуды қамтитын маркетинг саласындағы кәсіптерді және біліктіліктерді талдауы мемлекеттік статистика саласындағы сұхбат алудан айырмашылығы- бұл бағыттарда интервьюерлер үшін кәсіби табыстың негізгі шарты заттық саланы білу және жеке құзыреттер болып отыр.

1.2.7 Саланың статистикалық деректерін талдау

Саланың сыйымдылығын анықтау үшін еліміздің статистикалық деректер ауқымының талдауы жүргізілді.

Статистикалық көрсеткіш	Көлемі, млн теңге	ЕАҚ млн теңге
Жалпы ішкі өнім (ЖІӨ)	53 101 281,8	6 351 558,0
Жалпы ішкі өнім (ЖІӨ)	ресми курс бойынша 162 887,4 млн. АҚШ доллары	-
Зерттеушілік қызмет көрсетулер нарығының көлемі*	5222,0	-
Кәсіптік, ғылыми және техникалық қызмет	2 456 766,0	994 913,6
Қызмет көрсетулердің өзге түрлерін ұсыну	1 521 219,4	395 783,0

* ҚҚПКЗҚ деректері бойынша

Келтірілген деректерден көріп отырғандай, сұхбат алу қызмет көрсетулерінің нарығы еліміздің экономикалық құндылығын жасаудың бірнеше сараланымының бөлігі болып табылады: зерттеушілік қызмет көрсетулер, ғылыми және техникалық қызмет, қызмет көрсетулердің өзге түрлері. Еліміздің ЖІӨ -дегі осындай қызмет көрсетулердің үлесі шамамен 7% құрайды. Сұхбат алу қызмет көрсетулерінің үлесі бұл ретте азғана ғана- экономиканың ЖІӨ -нен шамамен 0,0001%.

Нарық көлемі

Қызмет көрсетулер бойынша Қазақстан Республикасында 2013-2017 (статистикалық жинақ) жылдардағы статистикалық деректерге сәйкес қызмет көрсетулердің барлық түрлері бойынша қызмет көрсететін кәсіпорындар және жеке кәсіпкерлердің статистикасы төменде ұсынылып отыр.

Қызмет көрсетулердің түрлері	Бірлік саны	Кәсіпорындармен және жеке кәсіпкерлермен олардың түрлері бойынша көрсетілген қызметтердің көлемі, млн теңге
Компьютерлік бағдарлама бойынша қызмет көрсетулер, кеңес беру және осыған ұқсас қызмет көрсетулер	2 115	214 047,7

Ақпараттық қызмет көрсетулер	554	118 559,4
Бас компаниялардың қызмет көрсетулері; басқару сұрақтары бойынша кеңес беру қызмет көрсетулері	1 286	420 888,1
Жарнама және нарықты зерттеу саласындағы қызмет көрсетулер	1 915	233 628,1
Кәсіптік, ғылыми және техникалық және өзге де қызмет көрсетулер	1 749	252 394,0
Ғылыми зерттеулер және әзірлемелер бойынша қызмет көрсетулер	710	131 052,4
Деректерді өңдеу бойынша қызмет көрсетулер	-	34 986,7
Басқа топтамаларға қосылмаған, ақпараттық қызмет көрсетулер	-	16 612,6
Барлығы	8 329	1 422 169,0

Салаларға қызмет көрсетулерді ұсынатын экономика субъектілерінің жиынтық саны 8 329 бірлікті құрайды, бұл 1 422 169 млн теңгені құрайды. Қызмет көрсетулер тізімдемесінде сұхбаттасу бойынша деректерді белгілеп көрсету мүмкін емес.

Талдаудан қорытындылар

Сала деректерін талдау келісіні көрсетті:

- Сұхбат алу саласындағы қызмет көрсетулер елдегі ЖІӨ-нің кіші құрамдас бөлігі болып табылады.
- Бұл ретте, қызметтің бұл түрімен әртүрлі бағалар бойынша, экономиканың маусымы және секторына байланысты 2-ден 28 мыңға дейінгі адам қамтылған (жеке меншік сектор немесе мемлекеттік).
- Интервьюерлер түпкілікті тұтынушыларға арналған құндылықтарды құрудың барлық тізбегінде қолданылатын, бастапқы анық деректерді алудың кепілі бола отырып, статистикалық және талдалмалы өндірісте маңызды рөл отқаруда.
- Саладағы біліктілік нарығы бар және ол ұсынылатын қызмет көрсетулердің сапасын және түпкілікті тұтынушылар тарапынан оларға сенімді арттыру мақсатында елдік деңгейде басқаруды және реттемелеуді қажет етеді.
- Осы қызмет түрінде біліктіліктің және кәсіби стандарттардың салалық шеңберін құру біліктіліктің құрылымдалуына және саладағы мансаптық даму жүйесін құруға ықпал етуі мүмкін.

1.2.8 «Мемлекеттік статистикадағы сұхбаттасу» саласындағы кәсіптік біліктілік картасы

Қазақстан Республикасы ұлттық біліктілік жүйесі ел экономикасының алдында тұрған міндеттерді шешуде көмек көрсетуге арналған және біліктілік арқылы оны басқару құралдарының бірі болып табылады.

Осыған байланысты, біліктілікті және экономиканы байланыстыратын саланы талдау шеңберінде негізгі деректердің екі типі талданды:

- ҚР Ұлттық кәсіптер жіктеуші (ҰКЖ)
- ҚР экономикалық қызмет түрлерінің жалпы ұлттық жіктеуші (ЭҚЖЖ).

Ұлттық жіктеушіні талдай отырып, сұхбат алуды қызметтің бір түрі ретінде қамтитын кәсіптердің түрлері анықталды.

«Мемлекеттік статистикадағы сұхбаттасу» бойынша талдауға қосылған қызметтердің түрлері

2120-3-014 Сауалсалу бойынша статистик
2632-1-001 Әлеуметтік сауалсалулар бойынша зерттеуші
33 ЭКОНОМИКАЛЫҚ ЖӘНЕ ӘКІМШІЛІК ҚЫЗМЕТ БОЙЫНША ҚОСАЛҚЫ КӘСІПҚОЙ ПЕРСОНАЛ
3314 Математикалық есеп айырысулар және есептеп шығарулар жүргізумен байланысты техниктер-статистер және тектес кәсіптер персоналы
3314-3 Статистердің көмекшілері
413 ӨНДЕУ БОЙЫНША, МӘТІНДЕРДІ ТЕРУ ЖӘНЕ ДЕРЕКТЕРДІ ЕНГІЗУ БОЙЫНША ҚЫЗМЕТШІЛЕР
4132 Деректерді енгізу бойынша қызметші
43 САНДЫҚ АҚПАРАТТЫ ӨНДЕУ ЖӘНЕ МАТЕРИАЛДЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ ЕСЕПКЕ АЛУ САЛАСЫНДАҒЫ ҚЫЗМЕТШІЛЕР
4314-1-001 статистикалық ақпаратты өңдеу бойынша ассистент
4314-1-002 Статистикалық байқауларды (зерттеулерді) жүргізу бойынша интервьюер
4314-1-003 Статистикалық ақпаратты өңдеу бойынша қызметші
4314-2-001 Егіс даласындағы зерттеулер интервьюер
4314-2-002 Қоғамдық пікірді зерттеу бойынша интервьюер
4314-2-003 Нарықты зерттеу бойынша интервьюер
4314-2-004 Зерттеулер бойынша интервьюер
4314-2-005 Сауалсалуды жүргізу бойынша интервьюер
4314-2-007 Тұтынушыларға сауалсалуды жүргізу бойынша қызметші
4314-9-001 Статистикалық кодтаушы
4315-1-002 Деректердің өңделуін бақылау бойынша қызметші

ҰҚЖ және ЭҚЖЖ қиылысулары

ҰҚЖ және ЭҚЖЖ деректерін салыстыру әлеуетті сұхбат алу қызмет түрі ретінде бар екендігін / экономикалық қызметтің әртүрлі бағыттары шеңберінде: жеке кәсіп немесе лауазым / рөл / мамандық шеңберіндегі функциялар ретінде бар екендігін көрсетті.

Кәсіптік стандарттардың қызметтің/ кәсіптің бір түріне ғана өңделмейтінін, алайда жеке кәсіптің түрі / кәсіптік рөл ретінде жұмысты орындауға, мысалы Ұлыбританиядағы сияқты, талаптарды сипаттап беретінін атап өту қажет (1 қосымша).

1.2.9 «Мемлекеттік статистикадағы сұхбаттасу» саласында біліктілік алу әдістері

«Мемлекеттік статистикадағы сұхбаттасу» саласында біліктілік алудың негізгі әдістері төменгі кестеде ұсынылған.

Алу әдістері	Оқытудың ұзақтығы	ҰҚК бойынша біліктілік деңгейі
ҚР СЖРА Ұлттық статистика бюросы	3-5 күн (1 тексеріс)	4-5
Әлеуметтік және маркетингтік зерттеулер орталығы	1-3 күн	4-6

«Мемлекеттік статистикадағы сұхбаттасу» саласындағы біліктіліктер үшін дайындық бойынша білім беру бағдарламаларына шолу

Білім беру бағдарламаларының түрлері	Білім беру мекемесі	Бағдарламаларының сипаттамасы	ҰҚК бойынша біліктілік деңгейі
Психологиялық зерттеулер әдістеріне кіріспе	Әл-Фараби ат. ҚазҰУ	Оқыту тілі – орыс, қазақ Бағдарлама – бакалавриат, Кафедрасы - Психология Түрі – іштей оқу	6
Маркетингтік зерттеулер	Әл-Фараби ат. ҚазҰУ	Оқыту тілі – орыс, қазақ Бағдарлама – бакалавриат Кафедрасы - Маркетинг Түрі – іштей оқу	6

Әлеуметтанудағы әдіснама және әдістер	Әл-Фараби ат. ҚазҰУ	Оқытылу тілі – орыс, қазақ Бағдарлама – бакалавриат Кафедрасы - Әлеуметтану Түрі – іштей оқу	6
Әлеуметтанудың әдіснамасы және әдістері, Әлеуметтік зерттеуді ұйымдастыру және әдістері, Әлеуметтанудағы сапалы әдістер, Әлеуметтік зерттеудегі егістік даласындағы жұмыс Маркетингілік зерттеулерге кіріспе және фокус топтары	Л. Гумилев ат. Еуразиялық Ұлттық Университет	Оқыту тілі – орыс, қазақ Бағдарлама – бакалавриат Кафедрасы - Әлеуметтану Түрі – іштей оқу	6
Әлеуметтанудағы деректерді жинаудың жұмсақ әдістері, Әлеуметтанудағы зерттеушілік дизайнердың әдіснамасы	Л. Гумилев ат. Еуразиялық Ұлттық Университет	Оқыту тілі – орыс, қазақ Бағдарлама – магистратура Кафедрасы - Әлеуметтану Түрі - іштей оқу	7
Әлеуметтанудағы зерттеудің дизайны және талдау әдіснамасы, Big Data: деректер кеңістігін кеңейту Әлеуметтік ғылымдардағы әдістер	Л. Гумилев ат. Еуразиялық Ұлттық Университет	Оқыту тілі – орыс, қазақ Бағдарлама – докторантура Кафедрасы - Әлеуметтану Түрі – іштей оқу	7

Қорытынды

Біліктілік нарығының талдауы келесіні көрсетті:

- Сұхбаттасу кәсіп / қызмет түрі ретінде кәсіби дайындықтың әртүрлі деңгейін талап ететін қызмет түрі біліктіліктің бірнеше деңгейлерінде қысқа мерзімді оқытудан қызметтің бағытына қарай, терең академиялық дайындыққа дейін ұсынылған.

- Сондай-ақ біліктіліктің деңгейі жоғары болған сайын, кәсіптер / рөлдері / лауазымдары шеңберіндегі / сұхбаттасудың рөлі айтарлықтай дәрежеде дағдыға / техникаға / қызметтің бір бөлігіне / еңбек функциясына мүлдем өзгеріп ауысады.

1.3 Саланың даму келешегі

Статистикалық және талдалмалы өндіріс жаһандық экономикалық және технологиялық өзгерістермен шартталған ауысу кезеңін басынан өткізіп жатыр.

Бүгінгі таңдағы сұхбат алу процесі бастапқы деректерді жинау процесі ретінде деректерді басқару бойынша маман (data scientist) және кіші статистик (junior statistician) сияқты мамандықтардың бір бөлігі болып табылады.

Ең дұрысы, сарапшылық сұхбат алу талдауының қорытындыларын ескере отырып, интервьюер біліктілігі Қазақстанда келесі жолмен дамиды:

Біліктілік	Даму келешегі
Мемлекеттік статистика саласындағы интервьюер	<ul style="list-style-type: none"> - Сұхбаттасу бастапқы деректерді жинауды қамтамасыз ететін кәсіп болып қалуда. - Сұхбаттасу жұмысының технологиялық жабдықталуының өзгеруі. - Рөлде / лауазымда табыс үшін шарт болатын, жеке және кәсіби құзыреттерге жоғарылатылған талаптар.
Маркетингтік, әлеуметтік және ақыл-кеңес беру зерттеулер саласындағы интервьюер	<ul style="list-style-type: none"> - Сұхбаттасу тек кәсіптің / рөлдің / атқарымның бір бөлігі. - Біліктілік статистикалық және талдалмалы өндірістегі құндылықтарды құрудың барлық тізбекшесін қосады. - Рөлде / лауазымда табыс үшін шарт болатын қызметшіге пәндік саланы білуге талаптың артуы

Статистикалық өндірістің әдіснамасы және даласы статистикасы

Саланы талдау көрсеткендей, елімізде қолда бар зерттеулердің / тексерістердің әдістемелерін қолдануға / бейімдеуге негізделетін егістік дала статистикасы басым түседі. Сарапшылар атап көрсеткендей, мұндай жағдай объективті тарихи, сондай-ақ технологиялық себептермен де шартталған.

Сонымен бірге, «үлкен деректер» дәуірінің келіп жетуі және жаңа көзқарастардың пайда болуы бастапқы/ әуелгі деректерді алу тұжырымдайлық құрастырушысынан айырылған, егістік даласы статистикасына қарсы шығу болып тұр.

Еліміздегі мемлекеттік органдардың статистикалық деректерді біріктіру процесі осы бағыттағы өзгерістерге біршама әсер ететін болады, соның салдарынан статистикалық және талдалмалы өндірістің әдіснамалық бөлігінде өзгерістерге әкелуі тиіс.

Маркетингтік, әлеуметтік және ақыл-кеңес беру зерттеулер саласындағы сарапшылар атап көрсеткендей, осы бағыттардағы біліктіліктер түпкілікті тұтынушылар үшін құндылықтарды құрудың талдамалы бөлігіне бағдарлана отырып, бүгіннің өзінде үлкен дәрежеде дайындалып қызмет атқарады

Автоматтандыру және «диджитализациялау»

Деректерді жинау және талдау процесі автоматтандыру, роботтандыру және «цифрлау» саланың біліктіліктеріне қойылатын талаптардың артуына әкеледі.

«Ептілік» және «Қағида» ретінде жіктелетін 4-5 деңгейдер Халықаралық сарапшылардың бағасы бойынша салалардың «білімді үнемдеуге» ауысуымен, барынша технологиялық күшке ауысатын болады.

26-сурет. Расмуссеннің әдісін еңбек нарығына талдауға қолдану: барлық қызмет түрлеріне 3 міндет санаттары

	Жұмыс сипаты	Талап етілетін білім	Кәсіптер мысалы
 Ептілік	50 % артық міндеттер бұл: қайталанатын міндеттер Дене еңбегі	Дайындықты немесе барынша қысқа үйретуді талап етпейд	1 Қосалқы жұмысшылар, 2 тазалаушылар, жүргізушілер сатушылар
 Қағида	50 % артық міндеттер техникалық, күнде қайталанатын жұмыс Ұйғарылған қағидалардың және нұсқаулықтардың шеңберінде шешім қабылдау	Дайындықты немесе барынша қысқа үйретуді талап етпейді	3 ауыл/ш., қызмет көрсету саласындағы білікті жұмысшылар 4 өндіріс қондырғыларын орнату операторы 5 кәсіби жұмысшылар 6 орта деңгей мамандары 7 Мемлекеттік ызметшілер
 Білім	50 % артық міндеттер бұл: талдамалы жұмыс кезінде импровизациялау белгісіз жағдайлардағы жұмыс Шешім қабылдау дербестігі	Білімнің жоғарғы деңгейдегі Ой өрісі кең	8 Оқытушылар 9 Экономистер, заңгерлер 10 жоғары білікті деңгейдегі, өзге де мамандар, және оқытушалар 11 Жоғары біліктілікті дәрігерлер 12 Басшылар 13 Физик мамандар, химик мамандар, инженерлер 14

Источники: Й. Расмуссен, 1983: «Skills, Rules, and Knowledge: Signals, Signs, and Symbols, and other distinctions in Human Performance models»; анализ BCG.

Кәсіптік міндеттердің жектеут туралы барынша егжей-тегжейлі төменде мазмұндалған.

МІНДЕТТЕРДІ ЖІКТЕУГЕ ЙЕНС РАСМУССЕННІҢ КӨЗҚАРАСЫ

Әртүрлі елдердің еңбек нарығының құрылымын салыстырмалы талдау үшін, Й. Расмуссеннің міндеттерді жіктеу көзқарасына сәйкес біз экономикада барлық қамтылғандарды шартты түрде үш санатқа бөлдік- «Ептілік», «Қағида» және «Білім».

- «Ептілік» санаты: 50 % артық міндеттер- бұл қайталанатын типтік міндеттер, дене еңбегі басымырақ. Дайындық талап етілмейді немесе қысқа кезеңді оқыту шеңберінде жүзеге асырылады.
Мысалы: тазалаушылар, сатушылар, жүргізушілер, жүк тасушылар, күзетшілер.
- «Қағида» санаты: 50 % артық міндеттер- бұл техникалық, күнде қайталанатын жұмыс. Ұйғарылған қағидалардың және нұсқаулықтардың шеңберінде шешім қабылдау іске асырылады. Мамандандырылған, қосалқы дайындық талап етіледі.
Мысалы: темір ұстасы, бухгалтерлер, медбикелер, кеңсе әкімшілері.
- «Білім» санаты: 50 % артық міндеттер талдамалы жұмысты, импровизациялауды, шығармашылықты, белгісіз жағдайлардағы жұмысты көздейді. Жоғары деңгейдегі білім, ұзақ кезеңді дайындық, кең ой өрісі талап етіледі.
Мысалы: оқытушылар, дәрігерлер, ғалымдар, жоғары санатты инженерлер, басшылар.
Еліміздің экономикасының, кәсіптік міндеттердің және біліктіліктер деңгейлерінің байланысы төмендегі суретте көрсетілген.

1.4. Саланың қолданыстағы және әзірлеуге жоспарланған кәсіби стандарттардың тізбесі

«Мемлекеттік статистика саласындағы сұхбаттасу» кәсіби стандарты Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2020 жылғы 6 қаңтардағы № 2 бұйрығымен бекітілген және келесі кәсіби карточкаларды қамтиды:

1. «Статистикалық байқауларды жүргізу жөніндегі интервьюер» кәсібінің карточкасы;
2. «Нұсқаушы-бақылаушы» кәсібінің карточкасы;
3. «Ұлттық санақтарға дайындық және оны жүргізу жөніндегі нұсқаушы» кәсібінің карточкасы;
4. «Ұлттық санақтарға дайындық және оны жүргізу бөлімінің басшысы» кәсібінің карточкасы.

Біліктіліктердің салалық шеңбері бекітілгеннен кейін «Мемлекеттік статистикадағы сұхбаттасу» кәсіби стандартын әзірлеуге көшу жоспарланған.

2. ҚОРЫТЫНДЫ ЖӘНЕ ҰСЫНЫМДАР

«Сұхбаттасу» саласының талдауы Қазақстанда жеке салалық біліктіліктер шеңберін әзірлеудің қажеттігі жоқ екендігін көрсетті:

1) Осындай немесе басқаша нысанда әртүрлі салаларда және ортада сұхбаттасумен айналысады, алайда оларда көбінесе интервьюер атқарушы, кем дәрежеде- құзырет.

2) Батыста және Ресейде бүгін тек қана дала жұмыстарын ұйымдастырумен айналысатын компаниялар бар. Алдағы уақытта Қазақстанда да осындай компаниялар пайда болуы әбден мүмкін. Бірақ бұл тек қана салалардың шеңберіндегі маркетингтік, әлеуметтік зерттеулерді, қоғамдық пікірді зерделеуді мамандандыру. Және осындай компаниялардың қызмет етуі тек қана сұхбат алумен шектелмейді.

3) мемлекеттік статистикалық органның тапсырысына сәйкес бүгінгі күні мемлекеттік статистика саласы үшін "сұхбат алу" саласында біліктілік нарығын реттеу және басқару қажеттілігі бар.

Осылайша, «сұхбат алу» саласына жүргізілген талдау нәтижелерін, сондай-ақ статистика жөніндегі уәкілетті мемлекеттік органның қажеттілігін ескере отырып, салалық біліктілік шеңбері әзірленді, ол мемлекеттік статистика саласы үшін кәсіби стандарттарды әзірлеу үшін біліктілік деңгейін айқындайды.

БСШ біліктілік деңгейлерінің кесте форматындағы сипаттамасы

СБШде нгейі	ҰҚЖ сабағы	ҰБШ деңге йі	Кезеңдері	Еңбекті ұжымдық бөлудегі рөл	Білім	Дағдылар(ептілік)	Кәсіптік құзыреттілік	Жеке құзыреттер
2-бөлім. Салалық процестер (салалық шекараларды айқындау)								
7-8	1223 Саясатты дамыту, айқындау және қызметті жоспарлау саласындағы функционалды басшылар (басқаратындар)	7	Бастама және ұйымдастыру	Басқару	Статистика саласындағы Қазақстан Республикасының заңнамалық және басқа нормативтік құқықтық актілерін, статистикалық байқаулардың және талдаудың әдістерін және нысандарын, сауалнамалық сұрақнаманы жүргізу және зерттеулерді ұйымдастыру бойынша нұсқаулық және әдістемелік материалдарды, статистикалық есепке алу және есеп беру бойынша бастапқы құжаттардың нысандарын, статистикалық нысандардың ұсынылу тәртібін және мерзімін білу Зерттеу жүргізу әдіснамасы: дизайн, әдістер, стратегия, құралдар және әдістер еңбекті ұйымдастыру және басқаруды, экономика, еңбек заңнамасының негіздерін, ішкі еңбек тәртібінің, өндірістік санитарияның ережелерін, өрт қауіпсіздігінің, қауіпсіздік техникасының талаптарын білу Стандарттық жұмыс операцияларын және әдістерін, жалпы фактілермен ақпараттарды білу. Халықаралық тәжірибені, статистикалық зерттеулер жүргізудің жаңа технологияларын білу Стратегиялық жоспарлау және бизнес-әкімшілендіру саласындағы білім, дамудың негізгі тенденциялары және басқару саласындағы озық халықаралық технологиялар Тілдік білім (құрылымы, грамматикасы, лексикасы), клиенттік қарым-қатынастарды құру негіздері (қызмет көрсетудің қағидаттары және процестері: қажеттіліктерін анықтау, сапаның күтілетін деңгейіндегі қызмет көрсетулер, клиенттік тәжірибенің сапасын бағалау), компьютерлік / ИТ/ Тел. Ісқағаздарын жүргізу және әкімшілік рәсім негіздері, сатулар және маркетинг (көрсетудің әдістерін және техникаларын, идеяларды алға жылжытудың және сатудың / қызмет көрсетулер) негіздерін білу.	кәсіби білімді жұмыста қолдану жолдаманың жұмысын ұйымдастыру және бақылау Белсенді тыңдау, тиімді вербалды тілдесу Тайм менеджмент негіздерін қолдану/Бағдарламалық және әдістемелік құжаттарды талдау және әзірлеу Идеяларды /мағынасын мәнін/ түсіне отырып оқу. Сыни ойлау, Клиентке-бағдарланушылық	Ұжымдағы қарым-қатынасты құру және қолдау проджект менеджмент негіздері Тетіктерге көңіл қоюшылық, Әдісшілдік, Талдамалылық Қалыптылық, Жұғымдылық Ықпалдылық, Қамқоршылдық, Біршама дәреже тәуекелдік болатын, жобалармен қысқа мерзімді міндеттер аясында ақпараттың сипаттамасымен және деректерімен, рәсімдері бойынша жұмысқа бейімділік. Басқалармен жұмыс істеуге талпыныс, араласып және басқаларды оқып-үйрету, көмектесіп басқаларға қызмет көрсету.	Өзіндік сана-сезім және өз қызметін ұйымдастыру Оқып үйрену Білуге құмарлық Приоритезация Жауапкершілік Тәуекелдікті қабылдау Мақсатқа жетудегі табандылық Бастамашылдық Келіссөздік Командада жұмыс істеу Әдептілік Эмпатия Клиентке-бағдарланушылық. Өзін-өзі басқару Сынды адекватты қабылдау
6-7	2120-3 Статист	6	Бастама және жоспарлау	Негізгі өндіріс	Тілдік білім (құрылымы, грамматикасы, лексикасы), клиенттік қарым-қатынастарды құру негіздері (қызмет көрсету қағидаттары және процестері: қажеттіліктерін анықтау, сапаның күтілетін деңгейіндегі қызмет көрсетулер, клиенттік тәжірибенің сапасын бағалау), компьютерлік / ИТ/ Тел. Ісқағаздарын жүргізу және әкімшілік рәсім негіздері, сатулар және маркетинг	Белсенді тыңдау Тиімді вербалды және жазбаша тілдесу Сыни ойлау (проблемаларды шешудің міндеттерді шешуге көзқарастың баламалы әдістерінің кемшіліктерін және	Идеяларды әзірлеумен, фактілерді іздеумен, ойлағыштық тапсырмалармен байланысты жұмыстарға бейімділік. Әдістемелерді және рәсімдерді қолдануға талпыну. Егжей-тегжейлерге көңіл	Өзіндік сана-сезім Оқып үйрену Сынды қабылдау және кері байланыс Білуге құмарлық Өз қызметін ұйымдастыру Ресурстарды басқару Приоритезация Міндеттер қою Жауапкершілік
6-7	2120-3-009 Қолданбалы статист							
6-7	2120-3-009 Сауал салу бойынша статист							

				(көрсетудің әдістерін және техникаларын, идеяларды алғаш жылжытудың және сатудың / қызмет көрсетулер негіздерін білу. Арифметика, алгебра, геометрия, есеп айырысу әдістері, статистика саласындағы білімі. Стратегиялық жоспарлауды, ресурстарды, персоналды басқаруды, ұжымдағы көшбасшылықты, өндірістің технологиясын қоса, менеджмент және бизнесті жүргізу үрдістерін білу. Топтық мінез-құлық және динамиканы, қоғамдық даму, мәдениеттердің тарихын және табиғатын қоса, әлеуметтану негіздерін білу. Психологияны, оның ішінде адамның мінез-құлқы және тиімділік табиғатының негіздерін, қабілеттеріндегі жеке тұлғалық ерекшеліктерін, жеке мінездемелерін, білім алуын және уәждемелерін, қызығушылықтарын, психологиялық зерттеулер әдісін білу. Әлеуметтану саласындағы базальқ теориялық негіздерді түсінуімен, техникалардың, процестердің және әдістердің кең және мамандандырылған білімі	артықшылықтарын анықтау үшін ойлауды және пайымдауды қолдану). Клиентке-бағдарланушылы қ. Кешенді міндеттерді шешу (Міндеттердің табиғатын анықтау, шешімдердің ықтимал нұсқаларын бағалау және әзірлеу мақсатында талап етіліп отырған ақпаратты зерделеу). Белсенді түрде танып білу (шешім қабылдау процесінде пайдаланылатын жаңа деректердің және ақпараттың әсер етуін зерделеу). Міндеттерді шешудегі математикалық тәсілдерді пайдалану. Уақытты басқару.	қоюшылық. Өз бетімен және шешім қабылдауға ынталану	Тәуекелдікті қабылдау Мақсатқа жетудегі табандылық Бастамашылдық Жазбаша Келіссөздік Ашықтық Командада жұмыс істеу Әдептілік Эмпатия Клиентке-бағдарланушылы қ. Өзін өзі басқару Сынды адекватты қабылдау Саналы түрде жеке түсіну Ықпал ету және әсер ету Шетел тілдері және мәдениеттері	
5	4314-1 Статистикалық ақпаратты өңдеу бойынша қызметшілер	5	Процестердің орында луын талдау және реттеу	Негізгі өндіріс (процестер)	Тілдік білім (құрылымы, грамматикасы, лексикасы), клиенттермен қарым-қатынастарды құру негіздері (қағидаттары және қызмет көрсету процестері: қажеттіліктерін анықтау, сапаның күтілетін деңгейіндегі қызмет көрсетулер, клиенттік тәжірибенің сапасын бағалау), компьютерлік / ИТ/ Тел. Ісқағаздарын жүргізу және әкімшілік рәсім негіздері, сатулар және маркетинг (көрсетудің әдістерін және техникаларын, идеяларды алғаш жылжытудың және сатудың / қызмет көрсетулер) негіздерін білу. Статистика саласындағы Қазақстан Республикасының заңнамалық және басқа нормативтік құқықтық актілерін, статистикалық байқаулардың және талдаудың әдістері және нысандарын, сауалнамалық сауал салуды жүргізу және зерттеуді ұйымдастыру бойынша нұсқаулық және әдістемелік материалдарды, статистикалық есепке алу және есеп беру бойынша бастапқы құжаттардың нысандарын, статистикалық нысандардың ұсынғылу тәртібін және мерзімін, еңбекті ұйымдастыру және басқару негіздерін, экономика, еңбек заңнамасының негіздерін, ішкі еңбек тәртібінің, өндірістік	Белсенді тыңдау, Тиімді вербалды тілдесу Идеяларды /мағынасын мәнін түсіне отырып оқу. Сыни ойлау, Клиентке-бағдарланушылық	Тетіктерге көңіл қоюшылық, Жүйелілік Талдамалылық Қалыптылық, Тіл табысушылық Ықпалдылық, Қамқоршылдық, Біршама тәуекел дәрежесін жобалар мен қамтитын қысқа мерзімді міндеттер аясында ақпараттың сипаттамасымен және деректерімен, рәсімдері бойынша жұмысқа бейімділік. Басқалармен жұмыс істеуге, араласуға және оқып-үйретуге, көмектесіп басқаларға қызмет көрсету талпыныс	Өзіндік сана-сезім Білім алу Білуге құмарлық Басымдық Жауапкершілік Тәуекелді қабылдау Мақсатқа жетудегі табандылық Бастамашылдық Таныстырушылық Келісімсөздік Командадағы жұмыс Әдептілік Эмпатия Клиентке-бағдарланушылық Өзін-өзі басқару Сынды барабар қабылдау
5	4314-1-002 Статистикалық байқауларды (тексерістерді) жүргізу бойынша интервьюер							

					санитарияның ережелерін, өрт қауіпсіздігінің, қауіпсіздік техникасының талаптарын білу. Стандарттық жұмыс операцияларын және әдістерін, жалпы фактілермен ақпараттарды білу.			
4-5	4315-1 Деректерді өңдеуді бақылау бойынша қызметшілер	5	Процестердің орындалуын талдау және реттеу	Негізгі өндіріс (процестер)	Тілдік білім (құрылымы, грамматикасы, лексикасы), клиенттермен қарым-қатынастарды құру негіздері (қағидағары және қызмет көрсету процестері: қажеттіліктерін анықтау, сапаның күтілетін деңгейіндегі қызмет көрсетулер, клиенттік тәжірибенің сапасын бағалау), компьютерлік / ИТ/ Тел. Ісқағаздарын жүргізу және әкімшілік рәсім негіздері, сатулар және маркетинг (көрсетудің әдістерін және техникаларын, идеяларды алға жылжытудың және сатудың / қызмет көрсетулер) негіздерін білу. Статистика саласындағы Қазақстан Республикасының заңнамалық және басқа нормативтік құқықтық актілерін, статистикалық байқаулардың және талдаудың әдістері және нысандарын, сауалнамалық сауал салуды жүргізу және зерттеуді ұйымдастыру бойынша нұсқаулық және әдістемелік материалдарды, статистикалық есепке алу және есеп беру бойынша бастапқы құжаттардың нысандарын, статистикалық нысандардың ұсынылу тәртібін және мерзімін, еңбекті ұйымдастыру және басқару негіздерін, экономика, еңбек заңнамасының негіздерін, ішкі еңбек тәртібінің, өндірістік санитарияның ережелерін, өрт қауіпсіздігінің, қауіпсіздік техникасының талаптарын білу. Стандарттық жұмыс операцияларын және әдістерін, жалпы фактілермен ақпараттарды білу.	Белсенді тыңдау, Тиімді вербалды тілдесу Идеяларды /мағынасын мәнін түсіне отырып оқу. Сыни ойлау, Клиентке-бағдарланушылық	Тетіктерге көңіл қоюшылық, Жүйелілік Талдамалылық Қалыптылық, Тіл табысушылық Ықпалдылық, Қамқоршылдық, Біршама тәуекелді дәрежесін жобалар мен қамтитын қысқа мерзімді міндеттер аясында ақпараттың сипаттамасымен және деректерімен, рәсімдері бойынша жұмысқа бейімділік. Басқалармен жұмыс істеуге, араласуға және басқаларды оқып-үйретуге, көмектесіп басқаларға қызмет көрсету талпыныс	Өзіндік сана-сезім Білім алу Білуге құмарлық Басымдық Жауапкершілік Тәуекелді қабылдау Мақсатқа жетудегі табандылық Бастамашылдық Таныстырушылық Келісімсөздік Командадағы жұмыс Әдептілік Эмпатия Клиентке-бағдарланушылық Өзін -өзі басқару Сынды барабар қабылдау
4-5	4315-1-002 Деректердің өңделуін бақылау бойынша қызметші							
4	4314-1-002 Статистикалық байқауларды (зерттеулерді) жүргізу бойынша сұхбат алушы	4	Орындау	Негізгі өндіріс (процестер)	Тілдік білім (құрылымы, грамматикасы, лексикасы), клиенттік қарым-қатынастарды құру негіздері (қағидалары және қызмет көрсету процестері: қажеттіліктерін анықтау, сапаның күтілетін деңгейіндегі қызмет көрсетулер, клиенттік тәжірибенің сапасын бағалау), компьютерлік / ИТ/ Тел. Ісқағаздарын жүргізу және әкімшілік тәртіп негіздері, сатулар және маркетинг (көрсетудің әдістерін және техникаларын, идеяларды алға жылжытудың және сатудың / қызмет көрсетулер негіздерін білу. Статистика саласындағы Қазақстан Республикасының заңнамалық және басқа құқықтық - нормативтік актілерін, статистикалық бақылаулардың және талдаудың әдістерін және нысандарын, сауалнамалық	Белсенді тыңдау, Тиімді вербалды тілдесу Идеяларды /мағынасын мәнін түсіне отырып оқу. Сыни ойлау, Клиентке-бағдарланушылық	Тетіктерге көңіл қоюшылық, Білім алу Әдісшілдік, Талдамалылық Қалыптылық, Ықпалдылық, Қамқоршылдық, Біршама дәреже тәуекелді болатын жобалармен қысқа мерзімді міндеттер аясында ақпараттың сипаттамасымен және деректерімен, рәсімдері бойынша жұмысқа бейімділік. Басқалармен жұмыс істеуге талпыныс,	Өзіндік сана-сезім Білім алу Білуге құмарлық Приоритизация Жауапкершілік Тәуекелдікті қабылдау Мақсатқа жетудегі табандылық Бастамашылдық Таныстырушылық Келісімсөздік Командадағы жұмыс Әдептілік Эмпатия Клиентке-бағдарланушылық Өзін -өзі басқару Сынды барабар қабылдау

				<p>сұрақнаманы жүргізу және верттеулерді ұйымдастыру бойынша нұсқаулық және әдістемелік материалдарды, статистикалық есепке алу және есеп беру бойынша бастапқы құжаттардың нысандарын, статистикалық нысандардың ұсынылу тәртібін және мерзімін, еңбекті ұйымдастыру және басқару негіздерін, экономика, еңбек заңнамасының негіздерін, ішкі еңбек тәртібінің, өндірістік санитарияның ережелерін, өрт қауіпсіздігінің, қауіпсіздік техникасының талаптарын білу. Стандарттық жұмыс операцияларын және әдістерін, жалпы фактілер мен ақпараттарды білу.</p>	<p>араласып және басқаларды оқып- үйрету, басқаларға көмектесу және қызмет көрсету.</p>
--	--	--	--	--	---